

Халққа суянсанг,
— бўласан,
Халқдан чиқсанг,
сўласан.

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

Илгари хабар қилинганидек, шу йил 19 декабрь кuni Халқ депутатлари Сурхондарё вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов нутқ сўзлади.

Бугунги учрашувимизнинг асосий мақсади — Сурхон воҳасининг ривож, тараққиёти йўлида амалга оширилаётган ишлар билан яқиндан танишиш, қўлга киритилган ютуқ ва марралар билан бир қаторда, мавжуд муаммоларни ечиш бўйича қилинаётган амалий ишлар, қисқа қилиб айтилган бўлса, барчамизни ташвишга солаётган масалалар бўйича айтиш шунда тўғрироқ ўтирган сиз ҳурматли депутат ва фаоллар билан атрофда маслаҳатлашиб олиш, тегишли ҳулосалар чиқаришдан иборат, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари ўз нутқининг аввалида.

Албатта, ҳаёт ҳеч қачон бир жойда тўхтаб турмайди, ҳаёт дегани муаммосиз бўлмайди, тараққиёт йўлида турли масалалар, катта-

кичик ташвишлар бўлиши табиий. Бу масалаларни ечиш, камчилик ва муаммоларни бартараф этиш, амалий ишларни кучайтириш — бизнинг асосий вазифамиздир.

Маълумки, бугунги кунда, бутун мамлакатимизда бўлган каби, Сурхон воҳасида ҳам эътиборга лойиқ катта-катта ўзгаришлар юз бермоқда. Ҳаёт синовларида тобланган, заҳматкаш воҳа аҳлининг фидокорона меҳнати туфайли Сурхондарё вилояти ҳозирги вақтда дадил қадамлар билан ривожланиб бораётгани ва бундан биз юксак қадрлаймиз, деб қайд этди Президентимиз.

Кейинги йилларда барпо этилган замонавий корхоналар, коммуникация тармоқлари, хизмат кўрсатиш инфратузилмалари, ижтимоий

соҳа объектларини — бу янги-янги мактаблар, лицей ва коллежлар бўладими, мусиқа ва санъат мактаблари, соғлиқни сақлаш ва спорт масканлари бўладими, уларни кўрганда, бу кўҳна ва бетакрор замин янада гўзал ва обод бўлиб бораётганига ишонч ҳосил қиламиз. Бунинг тасдиғини авваламбор, вилоятда 2013 йил якуни билан ялпи ҳудудий маҳсулот 9,4 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш 6 фоизга, қурилиш ишлари қарийб 11 фоизга, пуллик хизматлар 18,5 фоизга ўсиши қўйлаётгани мисолида кўриш мумкин.

Вилоятда иқтисодиётнинг турли соҳа ва тармоқларини янгилаш, модернизация қилиш мақсадида 2005—2013 йиллар мобайнида барча манбалар ҳисобидан 2 миллиард 877 миллион долларлик инвестициялар ўзлаштирилганини таъкидлаш лозим.

Охириги йилларда вилоятда нафақат мамлакатимиз, балки Марказий Осиё мин-

тақаси учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлган улкан лойиҳалар амалга оширилди. Улар орасида умумий узунлиги 223 километр бўлган Тошгузар—Бойсун—Қумқўрғон темир йўлининг ишга туширилгани Ватанимиз тараққиёти йўлида алоҳида, айтиш мумкинки, тарихий ўрин тутди. Ана шу улкан ва мураккаб лойиҳани амалга ошириш натижасида вилоятда юк ташиш ҳажми 2007 йилга нисбатан 1,7 баробар кўпайди, маҳаллий хомашёларни қайта ишлаш асосида 90 дан зиёд янги корхона ишга туширилди, энг муҳими, 55 минг аҳоли иш билан таъминланиб, барқарор даромад манбаига эга бўлди.

Илгари тасаввур қилиш ҳам қийин бўлган бундай ишларимиз ҳақида фахрланиб, ғурурланиб гапирсак, арзийди. Авваллари чекка бир гарнизон бўлган Термизни замонавий шаҳарга айлантириш, вилоятнинг бошқа шаҳар ва туманлари, барча қишлоқлари қиёфасини тубдан ўзгартириш

йўлида қилаётган улкан ишларимиз шу ерда яшаётган аҳоли, аввало ёшларимиз ҳаётида ўзининг амалий ифодасини топтоқда. Уларнинг онгу тафаккурини, дунёқарашини ўзгартирмоқда. Энг муҳими, бундай ҳаракатларимиз ҳеч қачон орқага қайтмайдиган тус олмақда, деди Ислон Каримов.

Маълумки, Сурхондарё вилояти нефть, табиий газ, рангли металллар, кўмир ҳамда 40 дан ортиқ қурилиш материалларининг бой захирасига эга. Ҳозирги вақтда бу бойликларни элюртимиз манфаати йўлида оқилона ва самарали ишлатиш юзасидан бир қанча муҳим лойиҳалар ҳаётга татбиқ этилмоқда. Масалан, Сарисий туманида умумий қиймати 146 миллион доллар бўлган, Хонжиза конида полиметалл рудаларни, яъни, рух, қўрғошин, мис ва кумушнинг катта захирасини қайта ишлаш бўйича йирик лойиҳа амалга оширилди.

(Давоми 2-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Президенти Қарори

**Ўзбекистон Республикаси
фуқароларининг муддатли ҳарбий
хизматга навбатдаги қақуруви ҳамда
белгиланган хизмат муддатларини
ўтаб бўлган ҳарбий хизматчиларни
Қурулли Кучлар резервиге бўшатиш
тўғрисида**

“Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ;

1. Қақурилиш муддатини кечиктириш ҳуқуқига эга бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг қақурув ёшидаги фуқаролари 2014 йилнинг февраль-март ойларида муддатли ҳарбий хизматга қақурилсин.

Муддатли ҳарбий хизматни ўташга яроқли ҳамда қақурилиш муддатини кечиктириш ва қақурилишдан озод этиш ҳуқуқига эга бўлмаган, бироқ ушбу қақурув мобайнида Қурулли Кучлар сафига қақурилмайдиган фуқаролар сафарбарлик қақуруви резервиге олинсин.

2. Муддатли ҳарбий хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган ҳарбий хизматчилар 2014 йилнинг март-апрель ойларида Ўзбекистон Республикаси Қурулли Кучлари резервиге бўшатилинсин.

3. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.Мирзиёев ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Миллий хавфсизлик кенгашининг Котиби В.Махмудов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти **И.КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
2013 йил 20 декабрь.

14-yanvar — Vatan himoyachilari kuni

ВАТАН ХИЗМАТИДА БЎЛИШ ШАРАФИ

Бу йил Моҳирабону биринчи синфга қадам қўйди. Илк дарс қизиқарли суҳбат-танишувдан бошланди. Ўқувчилар бирин-кетин ўз оиласи ҳақида сўзлаб берди. Навбат Моҳирабонуга келганда, у отаси ҳақида фахрланиб сўзлади: “Менинг дадам офицер. Формаси ҳам жуда чиройли”. Ўқитувчи қизалоқнинг сўзларига изох берди. Моҳирабонунинг дадаси ҳарбий экан. Барча болалар унга ҳавас билан қаради...

(Давоми 5-бетда.)

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Собиқ иттифоқ даврида Сурхондарё виллояти ҳудудидан қазиб олинадиган нефтнинг таркибиди битум қоришмаси кўпчилиги сабабли у асосан йўл қурилишида ишлатилар эди. Бу хомашёдан юқори кўчимча қийматга эга бўлган маҳсулот олиш учун Жарқўрғон нефтни қайта ишлаш заводи барпо этилди. Шунинг ҳисобидан йилига 80 минг тонна нефтни қайта ишлаб, бензин ва дизель ёқилгиси олинмоқда.

Сессияда виллоятда саноат соҳасини барқарор ва мутаносиб ривожлантиришда бир қанча муаммолар ҳали-бери сақланиб қолаётгани ҳақида ҳам атрофлича фикр юритилди.

Ёдингизда бўлса, сизлар билан ўтган учрашувимизда айнаи шу борада виллоят, туман ва шаҳар раҳбарларига, мутасаддиларга тегишли топириқ ва кўрсатмалар берилган эди, деди давлатимиз раҳбари. Афсуски, ўтган давр мобайнида бу соҳада жиддий ўзгаришлар бўлмагани бугун кўп мисолларда аён бўлмоқда. Жумладан, виллоят саноатда улуши паст бўлган Ангор, Термиз, Бойсун, Олтинсой туманларида аҳолини ижобий томонга ўзгариштиришга қаратилган амалий ҳаракатлар сезилмаяпти.

Мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан самарали фойдаланишда оксоқликка йўл қўйилаётгани туфайли Сурхондарёнинг саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича мамлакатимиздаги улуши атиги 1,7 фоизни ташкил этмоқда. Айниқса, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш бўйича виллоятнинг энг қуйи ўринлардан бирига тушиб қолгани барчамизни, аввало раҳбар ва депутатларни, фаолларни жиддий ўйлантириши керак, деди Ўртбошимиз.

Сурхондарёда аҳоли жон бошига саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш даражаси мамлакатимиздаги ўртача кўрсаткичдан 4,3 баробар, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш эса 4,2 баробар камлиги ҳам, албатта, талабга жавоб бермайд.

Бу ҳақда аввало мана шу залда ўтирган депутатлар, фаоллар ўйлаши, бундай ҳолат бизга ярашмайди, деб бундан хулоса чиқариши керак. Нега деганда, ҳаётдаги ҳамма ўзгаришлар аввало инсондан, унинг қалбидан, юрагидан бошланади. Кейинги йилларда юртдошларимиз ўртасида кенг тарқалган "Ободлик кўнгилдан бошланади" деган иборада чуқур маъно бор. Ҳақиқатан ҳам, барча эзгу ишлар инсоннинг кўнгилдан, унинг покиза ниятларидан бошланади. Бизга бўлаверади, деган қараш ҳукм сурган жойда ҳеч қандай ўзгариш бўлмайди, ҳамма нарса эскича қолаверади. Ислоҳ Каримов ўз фикрини давом эттириб, бутун Ўзбекистон болалари — менин болаларим деган гапни мен кўп такрорлайман, деди. Бугун мана шу минбарда туриб Сурхон вохасининг пahlavон йигитларига, ёшларига меҳримни яна бир бор ифода этиб айтмоқчиман: уларнинг орзу-интиллари кўллаб-қувватламаслик, келажакка бўлган ишончини оқламаслик — бу улarga нисбатан хийнатдир.

Яхши эслаيمان, бир пайтлар Сурхондарёнинг собиқ бир раҳбари бу виллоятнинг келажagini сиз нимада кўрасиз, деган саволга, қарам етиштиришда, деб жавоб берган эди. Бу

одам Москвага, собиқ иттифоқ раҳбарларидан бири бўлмиш Лигачёвнинг олдига бориб, бизга плёнка беринг, Москва ва Ленинградни қарамга тўлдириб ташлаймиз, деб айтгани ҳам бор гап.

Ўзининг савияси шундай паст экан, лекин бутун бошли бир виллоятга, унинг халқига, бу заминда униб-ўсиб келаётган ёшларнинг тақдирига шундай тор даражада қаранган раҳбарга нима деса бўлади, деб таъкидлади Ўртбошимиз.

Аслида, Сурхон вохасида мавжуд бўлган бойлик ва ресурслар, қани айтинлар, яна қаерда бор? Бугунги кунда, илму фан, тараққиёт юксалиб бораётган бир пайтда саноатни ривожлантирмасдан, янги замонавий технологияларни ўзлаштирмасдан туриб, фақат қарам, сабзавот етиштириш, қўй-эчки боқиш ҳисобидан келажакни қуриб бўладими?

Виллоятда саноат соҳасидаги қоқоқлик сабаблари мана шундай эскича қарашлар билан боғлиқ, десақ, хато бўлмайди.

Ҳозирги кунда ҳаёт ўзгаришти, унинг талаби ўзгаришти. Талаб пастдан, одамлар ўртасида юртнинг эртанги кунни, тақдирини ўйлаш қуйинишдан бошланади. Агар раҳбар ҳаётнинг мана шундай кескин талабини тушунмаса, англамаса, унинг жавобини бериш лозим. Ўрнига гайрат-шижоатли, замоннинг талаби билан ҳамоханг яшайдиган ёшларни қўйиш керак. Сурхондарё виллоятининг ёшлари, мард полковники ҳеч қимдан кам эмас, тоғни урса талқон қиладиган, шу юрт учун керак бўлса жонини беришга ҳам тайёр бўлган бундай азму шижоатли йигитларнинг қўлидан ҳамма иш келади.

Бизнинг юртимиз, Ватанимиз битта — Ўзбекистон ягона Ватанимиздир. Унинг бугунги ва эртанги кунини ўйлаб яшаш, шўхратини дунёга тараннум этиш ҳаммамизнинг — муқаддас вазифамиздир.

Шундай экан, виллоятдаги мавжуд вазиятни ижобий томонга ўзгариштириш учун аввало депутатлар, фаоллар намуна бўлиши лозим. Дунёда ҳеч қимдан кам бўлмаслигимиз, ўз олдимишга қўйган катта-катта мақсадларга етишимиз учун биринчи навбатда ўзимиз фидойилик кўрсатишимиз керак, деб таъкидлади Ислоҳ Каримов.

Виллоятда маҳаллий хомашёни қайта ишлаш даражасини ошириш долзарб вазифа бўлиб қолмоқда. Чунки бугунги кунда етиштирилаётган пахта толасининг 8 фоизигина шу ернинг ўзида қайта ишланаётганини, албатта, қониқарли деб бўлмайди.

Саноатнинг бошқа тармоқларида ҳам ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш жараёни суст бормоқда. Мазкур йўналишдаги дастур доирасида охириг уч йил давомида 3 миллиард 500 миллион сўмлик маҳсулот тайёрланган. Бу рақам виллоятда ишлаб чиқарилган жами саноат маҳсулотининг бир фоизига ҳам етмайди. Мамлакатимиз бўйича эса бу кўрсаткич 17,5 фоизни ташкил этмоқда.

Виллоятда кейинги уч йилда хорижий сармоялар иштирокида 4 та корхона ишга туширилиб, уларнинг умумий сони 50 тага етганини ижобий баҳолаш лозим. Лекин Ангор, Музаббот, Шўрчи, Термиз ва бошқа туманлардаги мавжуд аҳвол ҳеч қимни қониқтирмайди, албатта.

Айнаи шундай номақбул ҳолатни тубдан ўзгартириш мақсадида ви-

ллоятда янги йилдан бошлаб 500 дан зиёд лойиҳани амалга ошириш режалаштирилмоқда. Улар орасида биз учун катта аҳамиятга эга бўлган энгил саноат соҳасини жадал ривожлантиришга қаратилган лойиҳаларга алоҳида ўрин берилади.

Бу борадаги ишларни давом эттирган ҳолда, келгуси йили қиймати 15 миллион доллардан зиёд бўлган яна 14 та лойиҳани амалга ошириш бошланади. Жумладан, Жарқўрғон туманида Буюк Британиялик ҳамкорларимиз иштирокида лойиҳа қиймати 10 миллион доллар бўлган текстиль корхонаси ташкил этилиб, энг замонавий дастгоҳлар билан жиҳозланади. Мазкур лойиҳа асосида йилига 22 миллион квадрат метр юқори сифатли газлама ишлаб чиқариш йўлга қўйилади ва 250 киши иш билан таъминланади.

Бундан ташқари, 2016 йилгача Қумқўрғон, Сарийосиё, Денов ва Шўрчи туманларида янги, замонавий тўқимачилик комплекслари ташкил этилади. Мана шундай лойиҳаларни амалга ошириш натижасида 2017 йилга бориб виллоят бўйича пахта толасини қайта ишлаш ҳажмини 22 фоизга етказиш ва 6 мингдан ортиқ янги иш ўрни яратиш имкони пайдо бўлади.

Шулар қаторида келгуси икки йилда 70 миллион доллардан зиёд инвестиция ҳисобидан Жарқўрғон нефть заводининг йиллик қайта ишлаш қувватини 250 минг тоннага етказиш мўлжалланмоқда.

Виллоятда кўмир қазиб олишни ривожлантириш учун 102 миллион доллар яқин инвестициялар эвазига Шарғун ва Бойсундаги "Тўда" қонларида йиллик қуввати 900 минг тонна бўлган замонавий комплекслари қуриш режалаштирилмоқда. Мазкур лойиҳани амалга ошириш учун Хитойнинг Эқсимбанки кредитларини жалб этиш белгиланган.

Айнаи вақтда қурилиш материаллари ишлаб чиқариш соҳасида 48 турдаги деворбор материаллар, 17 турдаги норуда материал ва бошқа кўллаб маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган корхоналар ташкил этиш назарда тутилмоқда.

Мухтасар айтганда, 2013—2015 йилларда ана шундай лойиҳаларнинг амалга оширилиши натижасида виллоятда саноат маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажми қарийб 1,5 баробарга ўсиши кутилмоқда.

Сессияда одамларни, аввало, ёшларни иш билан банд қилиш муаммосини ечишда, шунинг ҳисобидан даромад топишда, аҳолининг оғирини энгил қилишда муҳим аҳамият касб этадиган яна бир муҳим соҳа, яъни, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш борасидаги ишларнинг аҳволи ҳақида ҳам сўз юритилди.

Жорий йил якуни билан виллоятда хизматлар соҳасида ўсиш суръати 117 фоизни ташкил этиши кутилмоқда. Бироқ, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда, хизматлар ҳажми мамлакатимиздаги ўртача кўрсаткичдан 2,2 баробар пастдир.

Албатта, бундай аҳволни қониқарли деб баҳолаш қийин. Бу ҳолатни ўзгартириш учун виллоятда келгуси икки йилда хизматлар соҳасида қиймати 59 миллион доллардан ортиқ бўлган, жумладан, 2014 йилнинг ўзида қарийб 35 миллион долларга тенг бўлган кўллаб лойиҳаларни амалга ошириш режалаштирилмоқда. Буларнинг аксарияти алоқа ва

ахборот, компьютер хизматлари, банк, аудит, сугурта, молиявий лизинг ҳамда туризм каби замонавий сервис турларини қамраб олиши билан эътиборлидир.

Сурхондарё виллоятида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини учун қулай муҳит яратиш, ишларнинг саноатни ривожлантириш, рақобатдош маҳсулотлар ишлаб чиқаришдаги ўрнини янада кенгайтириш ва шу аснода аҳолининг турмуш даражасини яхшилаш бўйича бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Ҳозирги кунда ҳудудий маҳсулотнинг қарийб 78 фоизни кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқарилаётгани бу соҳанинг қандай улкан имкониятларга эга эканидан аяқол қалолат беради.

Ушбу муҳим тармоқни молиявий қўллаб-қувватлаш учун 2013 йилда виллоят бўйича тижорат банклари томонидан 320 миллиард сўм кредит маблағлари ажратилди. Бу ўтган йилга нисбатан 1,3 марта кўп бўлиб, ана шу сармоялар ҳисобидан қишлоқ жойларда салкам 12 мингта иш ўрни яратилганини алоҳида қайд этиш зарур.

Ҳақиқатан ҳам, эътибор беринг, кичик бизнес ва унинг ривожини билан боғлиқ бўлган соҳаларнинг ҳудудий ялли маҳсулотдаги улуши 78 фоизга етгани аввало одамларнинг даромад топиши, бозорларимизни тўлдириш, юртимизни обод, ҳар қайси оила ҳаётини фаровон қилишда катта ўрин тутди. Албатта, бу соҳага банкларимиз зарур кредит маблағларини ажратиб бермаса, ҳокимликлар бу тармоқ вакиллари ни ҳар томонлама қўллаб-қувватламаса, бундай натижаларга ўз-ўзидан эришиб бўлмайди. Шунинг учун ҳам мана шундай муҳим масалалар жиддий эътибор бераётганингиз учун миннатдорлик билдирамиз, деди Ўртбошимиз.

Мажлисида замонавий транспорт-коммуникация тармоқларининг иқтисодий таъминоти изчил ва барқарор тараққий эттиришдаги аҳамияти, Сурхон вохасида бу соҳада қилинаётган ишлар таҳлил қилиниб, шу йўналишдаги энг йирик лойиҳалар хусусида фикр юритилди.

Аввало, "Токсент—Термиз" халқаро автомобиль йўлининг 100 километрик қисмида 167 миллион доллардан ортиқ инвестиция ҳисобидан, жумладан, Ислоҳ тараққиёт банки маблағлари ҳисобидан олиб борилаётган реконструкция ишларини янги йилда якунига етказиш мўлжалланаётгани таъкидланди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон миллий автомагистралининг Сурхондарё виллоятдан ўтадиган 66 километрик қисмида реконструкция ишлари давом эттирилиб, бунинг учун келгуси йили 30 миллиард 700 миллион сўм маблағ йўналтириш кўзда тутилмоқда.

Виллоятда маҳаллий аҳамиятга молик бўлган автомобиль йўлларини таъмирлаш учун жорий йилда 4 миллиард 700 миллион сўмдан зиёд маблағ ажратилган бўлса, келгуси йилда бу рақам қарийб етти баробар ортиб, 30 миллиард 800 миллион сўмини ташкил этиши мўлжалланмоқда.

Бу рақамларнинг негизига бугунги кунда шу борада узокки қўлаб олиб бораётган сиёсатимиз турганини, ўйлайманки, тушуниш қийин

(Давоми 3-бетда.)

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда.)

эмас, деди давлатимиз раҳбари. Сурхондарё воҳасида аҳолини ш билан таъминлаш масаласида муаммолар кучайиб бораётганини инобатга олиб, йўл-коммуникация қурилишига улкан эътибор қаратилаётгани янги-янги иш ўринларини ташкил қилиш имконини бермоқда. Янги маҳаллалар, қишлоқлар пайдо бўляпти, уларни, туманларни ўзаро боғлайдиган йўللарни қуриш, инфратузилма тarmoқларини ривожлантиришга 7 баробар кўп маблағ ажратганимизнинг маъносини айтиш шундай изохлаш мумкин.

Маълумки, бугунги кунда Ўзбекистонда темир йўл тarmoқларини электрлаштириш бўйича ҳам бир қанча йирик лойиҳалар амалга оширилмоқда. Бунинг натижасида мамлакатимиз микёсида темир йўллари электрлаштириш даражаси ҳозирги вақтдаги 35 фоиздан 2017 йилга бориб 54 фоизга етиши белгиланган.

Бу ҳақда гапирганда, 597 миллион доллар қийматидаги, жумладан, Осиё тараққиёт банки ва Япония халқаро ҳамкорлик агентлигининг маблағлари ҳисобидан амалга оширилаётган, умумий узунлиги 466 километр бўлган Мароканд—Қарши—Термиз темир йўл тармоғини электрлаштириш лойиҳаси ҳақда алоҳида тўхталаш ўринлидир. Ушбу йирик лойиҳанинг амалга оширилиши йўллага ва юк ташвиш бўйича транспорт харажатларини 35 фоизга қисқартириш имконини беради. Айтиш вақтда мазкур йўналишда қатнайдиган, юқори қувватга эга бўлган 11 та замонавий локомотив ҳаракатини йўлга қўйиш мўлжалланмоқда.

Табиийки, буларнинг барчаси жанубий минтақаларимизда, жумладан, Сурхон воҳасида транспорт инфратузилмасини янада такомиллаштириш, мамлакатимизнинг транзит салоҳиятини оширишга хизмат қилади.

Сурхон воҳаси азалдан ўз ишининг устаси ва фидойиси бўлган миришкор дехқон ва бoғbonлари билан маълум ва машҳурдир. Ўзбекистонимизда етиштирилаётган пахта хомашёсининг 10 фоизи, галланинг қарийб 8 фоизи мана шу саховатли замин ҳиссасига тўғри келади. Вилоятда ҳозирги вақтда фаолият юритаётган 5 мингга яқин фермер хўжаликлари томонидан 2013 йилда 338 минг тоннадан зиёд пахта, 493 минг тонна галла ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирилди.

Вилоятда мева-сабзавот, узум, полиз, картошка етиштириш ва уларни сақлаш, қайта ишлаш бўйича самарали технологиялар кенг жорий этилаётгани, дехқонларимиз учун ер майдонлари ва бошқа зарур ресурслар ажратиш берилаётгани бу борада юқори натижаларга эришишда ҳал қилувчи омил бўлмоқда. Биргина жорий йилда вилоят бўйича 640 гектарга яқин мевали бoғ, қарийб 245 гектар тоқзор, 155 гектар интенсив бoғлар барпо этилиб, бу соҳани ривожлантиришга жами 33 миллиард сўм маблағ сарфланганини қайд этиш лозим.

Бу ҳақда гапирганда, бир фикрни такрорлаб айтмоқчиман — Сурхон заминига Яратганининг ўзи ато этган иқлим, серҳосил ва унмдор ер, етарли сув манбалари ва бошқа қулай имкониятлардан самарали фойдаланиш барчамизнинг бурчи-

миз бўлиши керак. Бугунги кунда азим пойтахтимиз Тошкент шаҳрида, бошқа шаҳарларда яшаётган аҳолининг дастурхонини тўқин қилишда Сурхондарё вилoятининг ҳиссаси катта эканини барчамиз яхши биламиз.

Шу фурсатдан фойдаланиб, вилoятнинг миришкор дехқон ва фермерларига, барча меҳнаткашларга фидокорона меҳнати учун чин қалбимдан самимий миннатдорлик билдиришни ўз бурчим, деб биламан, деди Президентимиз.

Ўзбекистон шароитида тупроқ унмдорлигини ошириш, сув ресурсларидан тежаб-тергаб фойдаланиш маҳсулот етиштириш ва уни кўпайтиришнинг энг муҳим омилларидан бири эканини барчамизга аён. Шу мақсадда охириги беш йил давомида Ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш давлат дастури доирасида Сурхондарё вилoятига 75 миллиард сўм маблағ ажратилиб, 513 километр коллектор-дренаж тarmoқлари қурилди ва реконструкция қилинди.

Мана шундай тадбирларни амалга ошириш ҳисобидан пахта ҳосилдорлиги ўртача 2-3 центнерга, галла ҳосилдорлиги 3-4 центнерга кўпайгани биз эришган муҳим натижалардан бири бўлди, десам, ўйлайманки, сизлар ҳам бу фикрга қўшилисиз, деди Ислам Каримов.

Мажлисида вилoятда қишлоқ хўжалигини ривожлантириш борасидаги ютуқлар билан бирга, бир қатор камчилик ва муаммолар борлиги ҳам таъкидланди. Айниқса, кўптармоқли фермер хўжаликларини ташкил этиш, уларнинг фаолиятини йўлга қўйиш учун қулай имконият туғдириб бериш, фермерларнинг малакаси ва савиясини ошириш, энг муҳими, ерни ҳақиқий эгасига топшириш бўйича ҳали кўп иш қилиш кераклигига эътибор қаратилди.

Жорий йилда агротехник тадбирлар ўз вақтида ва сифатли ўтказилмагани, давлат томонидан етказиб берилаётган моддий-техник ресурслар ва сувдан оқилона фойдаланилмагани натижасида айрим фермер хўжаликлари давлатга пахта ва галла сотиш бўйича шартнома мажбуриятларини бажара олмаган. Мисол учун, пахта етиштириш бўйича Қизил туманида 24 та, Музработ туманида 34 та, Шўрчи туманида эса 18 та фермер хўжалиги шартнома мажбуриятини бажармаган.

Халқимизнинг ҳаёт даражаси ва сифатини ошириш, аҳолининг реал даромадларини кўпайтиришга қаратилган изчил ишларимиз Сурхондарё вилoятда ҳам ўзининг амалии фидодасини топмоқда. Бунинг исботини жорий йилда ўртача ойлик иш ҳақи 2011 йилга нисбатан 35 фоизга, ўртача пенсия ҳажми 36,6 фоизга ошганида кўриш мумкин.

Мажлисида биз учун устувор аҳамиятга эга бўлган ижтимоий соҳалар ривожига таҳлил қилиниб, охириги тўрт йилда вилoятда 116 та умумтаълим мактаби, 46 та касб-хунар коллежи, 40 та соғлиқни сақлаш мажмуаси, 58 та болалар спорт объектлари янгитдан қурилгани, реконструкция қилингани алоҳида қайд этилди.

Шу йилнинг ўзида таълим муассасаларини жиҳозлашга 63,5 миллиард сўм бюджет маблағи йўналтирилгани бу борадаги ишларимизнинг яна бир амалии намоёни бўлди, десак, муволафа бўлмайди.

Униб-ўсиб келаётган ёш авлоди-

мизни соғлом ва баркамол этиб тарбиялаш мақсадида ўтган икки йил мобайнида жами 18 миллиард 600 миллион сўм маблағ ҳисобидан 17 та болалар спорт объектлари, мусика ва санъат мактаблари бунёд этилиб, замонавий жиҳозланган ҳолда фарзандларимиз ихтиёрига берилди. Шунингдек, Термиз давлат университетининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш учун 38 миллиард 500 миллион сўм маблағ ажратилиб, 3 минг 550 нафар талабага мўлжалланган янги ўқув бинолари, ахборот-ресурс маркази, ётоқхона ва спорт зали қуриб фойдаланишга топширилди.

Биз болаларимизнинг ҳар томонлама соғлом ва баркамол бўлиб voyага етиши учун доимий эътибор қаратиб, қанча куч-қувватимиз ва имкониятларимизни шу йўлда сарфлаб етказганимиз, кириб келаётган 2014 йилга юртимизда "Соғлом бола йили" деб ном берганимиз замирида, ҳеч шубҳасиз, улуг мақсадлар муваффақияти. Яъни, фарзандларимиз, дунёда қанча мамлакат, маманан деган давлатлар бўлса, уларда яшаётган тенгдошларидан асло кам бўлмасин, керак бўлса, уларга ибрат, намуна бўлсин, деган буюк орзу-ният ана шундай ишларимизга асос бўлмоқда, деб ўз фикрини давом эттирди Ислам Каримов. Ўзбек халқи боласини жондан азиз қўради. Энг муқаддас орзу, мақсади ҳақида сўрасангиз, ҳар бир юртдошимиз болаларимизни доимо соғ-омон, бахтли-саодатли кўриш, деб жавоб беради. Ана шу улуг ниятни амалга ошириш учун ҳаммамиз ўзимизни аямасдан, сидқидилдан ишлашимиз керак.

Мамлакатимиз, жумладан, Сурхондарё вилoятда бу борада амалга оширилаётган улкан ишларимиз айтиш шундай мақсадга қаратилган.

Бизда таълим ва тарбия тушунчалари доимо ёнма-ён юриши беҳиз эмас, аввало тарбия учун, инсонни етук ва баркамол қилиб voyага етказиш учун хизмат қилиши керак. Шу боисдан ҳам мазкур тушунчалар биргаликда ишлатилмас, амалии ишларимизда ўз фидодасини топмаса, уларнинг натижаси кўнгилдагидек бўлмайди.

Мана, бугунги кунда дунёнинг айрим минтақаларида маънавият соҳасида қандай муаммолар пайдо бўлаётганини кўряпмиз. Бу ниманинг оқибати? Бу аввало таълим ва тарбиянинг уйғун ҳолда олиб бoғрилмани оқибати, десак, хато бўлмайди.

Яқинда Конституция кўни муносабати билан бўлиб ўтган тантанали йиғилишда баён этилган фикрларни яна бир бор айтмоқчиман — биз моддий нуктаи назардан баъзи давлатлардан балки озгина орқададирми, лекин маънавий жиҳатдан ўзиб кетдик, деб айтишга бугун барча асосларимиз бор.

Мен ўзимнинг ҳар бир чиқишимда аёллар ҳақида алоҳида ҳурмат-эътибор билан гапираман, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Оила қачон бахтли бўлади? Қачонки, аёл бахтли бўлса.

Аёл бор экан — бу ҳаёт бор, турмушимизда файзу барака бор.

Шунинг учун айтмоқчиман — аёлларга ҳурмат-эътибор кўрсатиш, уларни эъзозлаш — аввало биз, эркакларнинг, бутун жамиятимизнинг эзгу вазифасидир.

Мана, ҳозирги кунда "Соғлом бола йили" давлат дастурини тайёрлаш бўйича иш олиб бoғряпмиз. Соғлом бола — аввало соғлом, аҳил ва ҳам-жихат оиланинг меvasидир.

Ҳеч шубҳасиз, оила бахтли бўлмасдан туриб, эл-юрт бахтли бўлиши мумкин эмас. Мен бу гапларни нафақат Президент, айтиш пайтда оддий инсон сифатида чин дилдан айтаяман.

Биз юртимизда ҳар бир инсон, ҳар қайси оиланинг ҳаётдан рози бўлиб яшаши учун ҳеч нарсани аямаймиз, бу йўлда маблағ ҳам, имконият ҳам топамиз. Давлат бoғ-давлат, қудратли бўлиши мумкин, лекин шу давлатни давлат қиладиган инсон бахтли бўлмаса, бу бойликдан, куч-қудратдан нима фойда?

Ҳозирги вақтда дунё микёсида "бахт индекси"ни ўрганадиган баъзи илмий марказлар бор. Айтиш шундай борада ўтказилган тадқиқотларга назар ташлайдиган бўлсак, ҳудудий жиҳатдан унча катта бўлмаган Бельгия, Люксембург, Швейцария, Сингапур каби ривожланган давлатлар инсоннинг тўлақонли ривожланиши, бахтли яшаши учун энг қулай, энг маъқул мамлакатлар сифатида тан олинаётганини кўрамиз. Бу рўйхатда дунёдаги баъзи қудратли давлатларнинг йўқлиги ҳам инсоннинг ҳар томонлама тўқис ва бахтли яшашида мамлакатнинг бойлиги ёки қудрати эмас, аввало инсон ҳаётига, унинг манфаатларини таъминлашга қандай эътибор берилаётгани ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини кўрсатади.

Шу маънода, Ўзбекистонимиз нафақат кучли-қудратли давлат бўлиши, айтиш вақтда юртимиз заминида яшаётган ҳар қайси инсоннинг ўз ҳаётидан рози бўлиб яшаши бизнинг амалга ошираётган барча-барча ҳаракатларимизнинг марказида турган энг буюк мақсадимиз, десам, айтиш ҳақиқатини айтган бўламан, деди Президентимиз.

Биз учун бебаҳо бойлик бўлмиш халқимиз саломатлигини сақлаш мақсадида вилoятда кейинги уч йилда тиббиёт муассасаларига 77 миллиард сўмдан ортиқ маблағ йўналтирилиб, 27 та шифохонада қурилиш ва реконструкция ишлари амалга оширилди.

Шу билан бирга, тиббиёт масканларини замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлашга 4,7 миллион АҚШ доллари микдоридagi инвестиция маблағлари киритилганини қайд этиш лозим.

Маълумки, мамлакатимизда қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида замонавий уй-жойлар қуриш борасида биз эришаётган ютуқлар дунё ҳамжамиятида ҳам катта қизиқиш уйғотмоқда. Қишлоқ аҳли учун ҳар томонлама муносиб турмуш шароитини яратишни қўзда тутадиган мазкур дастур доирасида Сурхондарё вилoятда жорий йилда 810 та шинам уйлар ва инфратузилма объектлари бунёд этилди.

Ана шундай ишлар қаторида вилoятнинг шаҳар ва туманларида кўплаб маиший хизмат кўрсатиш объектлари, 340 километрга яқин ичимлик сув тармоғи, 320 километр электр тармоғи, 740 километрдан зиёд табиий газ тармоғи барпо этилган Сурхон ахлининг ҳаётини янада обод ва фаровон этишга хизмат қилиши шубҳасиз.

(Давоми 4-бетда.)

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши 1-, 2-, 3-бетларда.)

Барчамизга мамнуният етказадиган бундай ибратли ишлар рўйхатини яна давом эттириш мумкин, албатта. Ана шундай ихобий ўзгаришларни эътироф этган ҳолда, бир фикрни алоҳида таъкидлашни истардим: агар биз ўз ишимизни тўғри ва оқилона ташкил этиб, ҳар биримиз ўз жойимизда бизга ишониб топширилган вазифани сидқидилдан адо этиб, қатъият ва ҳамжихатлик билан ишласак, ҳеч шубҳасиз, бундай ютуқларимизнинг сони ҳам, салмоғи ҳам янада ортган бўларди, деди Юртбошимиз.

Шунинг учун ҳам мажлисда виллоят иқтисодиётини ривожлантиришда йўл қўйилаётган камчиликлар, ечилмай келаётган муаммолар ва уларни бартараф этиш масаласига алоҳида эътибор қаратилди.

Виллоятда 2013 йил якуни билан 66 мингдан зиёд янги иш ўрни ташкил этилиши кутилмоқда. Лекин 47 минг нафар одам доимий иш жойига эга бўлмаган шахс сифатида рўйхатга олингани бу муаммо жойларда ҳали-бери долзарб бўлиб қолаётганини кўрсатади. Мисол учун, жорий йилда виллоятдаги касб-хунаро коллежларини битириб чиққан 43 минг нафардан ортиқ йигит-қизнинг 32 минг 700 нафари ишга жойлаштирилгани, албатта, қониқарли эмас.

Бу масалага алоҳида ургۇ бериб, давлатимиз раҳбари шу йил Конституция кунига бағишланган йиғилишда айтган фикрларини яна бир бор эслатиб ўтди. Яъни, катта ҳаётга қадам қўётган фарзандларимизни иш билан таъминлашдек муҳим вазифа замирида қанча-қанча ёшларимизнинг тақдирини, уларнинг эртанги кунини, орзу-интилишлари мужассам эканини таъкидлади.

Болаларимизга ўз билим ва қобилиятини рўёбга чиқариши, уларнинг ҳаётда муносиб ўрин топиши учун шароит яратиб бериш — давлат ва жамиятимизнинг, барчамизнинг муқаддас бурчимиздир. Бундай ўта муҳим масалага масъулиятсизлик билан қараш — ёш авлодимиз олдида, келажак олдида хиёнат қилиш демакдир. Буни ҳеч қим ҳеч қачон эсимдан чиқармаслиги керак. Мен буни нафақат истайман, балки талаб қиламан, деб ўқитириб Исломо Каримов ва ўз фикрини давом эттириб қуйидагиларни баён этди.

Мен тушунаман — болаларга ёқадиган, уларнинг кўнглига мос тушадиган замонавий иш топиб бериш осон эмас, лекин бу йўлда айна шу масала учун мутасадди бўлган раҳбарлар бош қотириб ишлайдиган бўлса, кўп нарсга эришиш мумкин.

Бугунги кунда коллежларни битириб чиқаётган йигит-қизларимиз ўз касбини пухта эгалласа, ҳеч қачон кам бўлмайди. Қўлида замонавий касб-хунари бўлган йигит, агар у ўзини эркак деб, мард деб билса, ҳеч қачон бировга бош эгмайди.

Шу маънода, ёшларга иш топиб бериш — савобли иш. "Савоб ишни ҳар қим қилиши керак, савоб ишни ҳар қим қилиш керак" деган шiorда жуда катта маъно борлигини ҳаммамиз яхши биламиз. Бир ёш йигит ёки қизга қачондир иш топиб берган бўлсангиз, сизнинг қилган яхшилигингизни улар ҳеч қачон унутмайди. Сиз ўтиб кетасиз, лекин қилган яхшилигингиз уларнинг қалбиде, юрагиде қолади.

Юртимиз обод бўлсин, деганда, аввало одамлар иш билан банд бўлсин, деган даъватни ҳам тушунамиз. Айна шундай ҳаётни бахтли ҳаёт деймиз. Биз ҳозирги пайтда шу йўлдан бораёмиз. Бизга 90-йилларда қандайдир менсимасдан қараганлар ҳам бугун амалга ошираётган ишларимиз, жумладан, ёшларимиз учун яратиб берилаётган имкониятларимизга, уларнинг амалий натижаларига тан бермоқда.

Президентимиз ўз нутқиде Сурхондарё виллоятини иқтисодий-ижтимоий ривожлантиришнинг бугунги аҳоли, кўпгина соҳа ва тармоқлардаги оқсоқлик ҳолатларини таҳлил этар экан қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратди.

Виллоят бошқарувида тартиб-интизом сусайиб, ишни самарали ташкил қилиш эътибордан четда қолмоқда, юзага келаётган ўткир муаммо ва камчиликларни гўёки сезмагандек, кўрмагандек, беғам-беғарво бўлиб юриш ҳолатлари тобора кучайиб бормоқда. Ва бундай нохуш ҳолат барчамизни ташвишга солмаслиги мумкин эмас, деди Исломо Каримов.

Бугунги кунда одамларнинг замон билан мос равишда ўсиб бораётган талаб ва эҳтиёжларига, уларнинг интилиш ва ҳаракатларига беғарво қараш ҳақида гапирганда, мен илгари ҳам айтган бир фикрни такрорламоқчиман: раҳбарлар борки, улар ўзининг билим ва тажрибаси, инсоний фазилатлари, фидойилиги билан эл-юртнинг кучига — қуч, гайратига — гайрат қўшади ва керак бўлса, инсонларга илҳом бағишлайди. Уларнинг руҳини кўтариб, қўллаб-қувватлаб, барча тўқиди ва қийинчиликларни енгиб ўтадиган азим дарёдек қудратли оқимга айлантиради.

Шу билан бирга, раҳбарлар борки, уларнинг беғарволиги, ўз манфаатини, ҳузур-халоватини қўзлаб, манманлик, бошқаларни менсимаслик, қўполликка берилиб, ахлоқий томондан, ўзининг юриш-туриши билан бошқаларга ўрناق бўлмаслиги, албатта, мутлақо тескари натижа ва оқибатларга олиб келиши мумкин.

Бу ҳақда гапирганда, айниқса, виллоятнинг биринчи раҳбари Нормўмин Чориев томонидан ўзига бичо қўйиш, ўзини тутолмаслик, қўл остидаги ходимларга қўпол муносабатда бўлиш, айш-ишратга берилиш, шунинг оқибатида эл-юрт олдида обрўсини йўқотиш, унга билдирилган ишонч ва ҳурматни бутунлай унутиш — буларнинг барчаси одамнинг ақлига сиғдириб бўлмайдиган ҳолатдир.

Такрор айтаман: буларнинг барчаси хавфли бир оқибатга, яъни, чин юракдан, чин қалбдан, виждонан меҳнат қилаётган одамларнинг қўли ишдан совишига, адолатга бўлган ишончини йўқотишга олиб келиши мумкин.

Бу балони ўз вақтида англаш, уни тағ-томири билан йўқ қилиш — барчамизнинг вазифамиздир.

Н.Чориев, айниқса Сурхондарё виллоят ҳокими этиб тайинлангандан кейин, ўз лавозимини суистеъмол қилишга, турли ички майлларга, хоҳиш-истакларга берилиб кетгани, фақат ўз ҳузурини ўйлагани, шунинг ҳисобидан виллоятнинг қанча-қанча муаммолари ечилмасдан қолиб кетгани бугун тобора аён бўлмоқда. Ва буларнинг барчаси Сурхон воҳасининг ривожига, керак бўлса, обрў-эътиборига қандай кат-

та салбий таъсир ўтказганини тасаввур қилиш қийин эмас.

Эл-юрт ишончини оқламаган раҳбарларга қарата афсус-надомат билан айтишга мажбурмиз: эй, сен қим эдингиз ким бўлдинг? Сенга қанча ишонч, қанча ҳурмат билдирилди! Агарки ақлинг бўлса, ўйлаб кўр, одамларнинг ишончини оқласан, эл-юрт назаридан қолишдан ҳам кўра оғир қисмат борми ўзи?

Шундай экан, раҳбарликдек ўта оғир масъулиятни ўз зиммасига олган ҳар қайси одам ўзининг ҳар бир қадамини ўйлаб босиши, ҳар томонлама ўйлаб иш туттиши керак.

Албатта, барчамиз яхши тушунамиз, ҳалқимиз ўртасида юзхотирчилик, одамнинг шаънига тегмаслик, уни аяб гапириш каби одатлар азалдан мавжуд. Бунинг номини андиша дейди. Лекин бугунги кунда раҳбар ёки унинг атрофидаги одамларнинг ҳато ва камчиликларини билатуриб айтмаслик, уларни яшириб юришни ҳам андиша деган сўз билан изоҳлашга уринишлар бўляпти. Бошқача айтганда, эскидан қолган иллатларни оқлайдиган ҳолатларга индамасдан қараб туриш ҳам андишага айланиб қоляпти. Биз андишани бундай тушунишлардан мутлақо халос бўлишимиз керак.

Н.Чориевнинг ён-атрофидаги одамларнинг унга бўлган муносабатини балки шундай тушуниш ҳам мумкин. Лекин эй барака топкур, гап фақат сенинг ўзинг ҳақингда эмас, балки эл-юрт манфаати ҳақида борганда ҳаддидан ошган раҳбарни, келинг, эй жаноб, бир гаплашиб олайлик, деб айтмаслик — бу ўзбекона андиша эмас. Бундай қарашларга бутунлай чек қўйиш шарт.

Ҳаммамиз бир ярим йил олдин бу одамга катта ишонч билдириб, уни Сурхондарё виллоят ҳокими вазифасига сайлаган эдик, деб фикрини давом эттириб Юртбошимиз. Утган вақт давомида бу раҳбарнинг дунёқарашини, маънавий савиясини қандай экани ақол аён бўлди.

Биз раҳбарларга дохий деб эмас, аввало эл-юрт манфаатини ҳамма нарсадан улуг қўйиб, унга ҳизмат қиладиган инсон деб қараймиз.

Айтиш керакки, дохийлик эски совет даврига хос иллат бўлиб, унинг қолдиқлари баъзи жойларда ҳозирги вақтда ҳам кўзга ташланиб туради.

Ўзини дохий деб ҳис қилиш, дохий сифатида кўрсатиш, шунга интилиш ва ишониш — бу ҳам бир касаллик. Агар бу касаллик бўйича тегишли мутахассис шифокорнинг фикрини сўрайдиган бўлсангиз, у бундай одамга аниқ ташхис қўйиб беради.

Бундай кишилар ҳақида гапирганда, буюк мутафаккир бобомиз Алишер Навоийнинг "Одам борки, одамларнинг нақшидор, Одам борки, ҳайвон ундан яхшидур" деган сатрлари беихтиёр эсга тушади, деди Юртбошимиз.

Президент сифатида менинг зиммамда бўлган вазифалар ҳақида кўп ўйлайман. Лекин улар орасида энг оғир, энг мураккаби нима, деб сўраса, одамларни лавозимга тавсия қилиш, деб айтган бўлардим.

Бу ҳаётда инсонини синовдан ўтказадиган нарсас — аввало нафс балосидир. Биз бу ҳақда, ундан оғох бўлиш, ундан ўзимизни асраш ҳақида кўп гапирамиз. Лекин агар иймони суст бўлса, одам нафс йўлида ўзини тўқатишга куч тополмайди.

Шу борада яна бир бало борки, у ҳам бўлса, раҳбарнинг ён-атрофида доимо парвона бўлиб юрадиган ҳушомадгўй лаганбардорлардир. Улар ўз ишини битиргунча "ака-ака" деб, "бўйинг, хизматингиздамыз" деб, иродаси заиф бўлган раҳбарни бузди, йўлдан оздиради.

Янги лавозимга ўтирадиган одам бундай ишлардан доимо оғох бўлиб, уларга ҳеч қачон йўл қўймаслиги зарур, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Ҳаммамиз яхши тушунамиз — ҳар қандай вазифа — бу аванс, ўзбекона айтганда, насия, десак, тўғри бўлади. Раҳбар аввало ўзини синовларда, ҳаётни ўзгартаришда кўрсатиши, намоён этиши керак. Юқори лавозимга сайланган одам ўзи бошқараётган ҳудудда шу юртнинг отаси, эгаси сифатида иш олиб бориб, бутун масъулиятни ўз зиммасига олиши зарур. Фақат ана шундай жонқуяр, ўзини аямасдан меҳнат қилган раҳбарни эл-юрт ҳам қадрлайди, ҳурмат қилади.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. Н.Чориев Сурхондарё виллоят ҳокими вазифасидан озод қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Исломо Каримовнинг тавсиясига кўра Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг бошқарма бошлиғи лавозимига ишлаб келаётган Эшдавлат Жўраев Сурхондарё виллоят ҳокими этиб тасдиқланди.

Биз бугун Сурхондарё виллоятнинг тараққиёт йўлида қўлга киритган ютуқлари ва марралари билан бир қаторда, айна шу босқичда мавжуд бўлган кўпгина камчилик ва оқсоқликка, тўсиқ ва ҳали-бери ечилмаган муаммоларга ҳолисона танқидий баҳо бердик, тегишли ҳулосалар чиқардик, деди давлатимиз раҳбари.

Бир нарсга аминман: кўпни кўрган, бошидан қанча-қанча ҳаёт синовларини кечирган, мард ва ориятли, қийинчиликларда тобланган, ўз қучига ишонган, меҳнатқаш Сурхон ҳалқи, унинг фаоллари ва депутатлари ўз олдида турган мақсад ва вазифаларни амалга оширишда ҳеч қачон бўш келмаган ва бўш келмайди.

Бугунги кунда замон шундай шиддат билан ривожланиб бораётгани, унинг ҳар қандай ўзгаришига тайёр туришимиз керак.

Айниқса, мана шундай мажлисларда юртимиздаги мусавфо осмон, тинч-осойишта ҳаётни қадрига етиш, бунинг асосий талаби бўлган фидойилик ҳақида гапиришимиз ўринли бўлади. Бу борада барчамизга, аввало бугун ҳаётимизда ҳал қилувчи қучга айланаётган ёшларимизга кўп нарсга боғлиқ.

Шу йўлда кунини — кун, тунни — тун демасдан, астойдил меҳнат қилиб, ўз олдимизга қўйган юксак мақсадларимизга етиб боришда Яратнинг ўзи доимо бизни асраб келаётгани учун шукроналар айтсак, арийдим.

Мана шу гўзал ва бетакрор юртда истиқомат қилаётган, эртанги кунимизга катта ишонч билан яшаётган сиз, азиялларнинг барчангизга, сизларнинг тимсолингизда Сурхон элига сихат-саломатлик, бахт, янги-янги омадлар, барча-барча эзгу ниятларимизнинг ҳаётда ушалишини тилайман, деди пировардида Юртбошимиз.

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Дарҳақиқат, Баҳодир Умаралиев ўн уч йилдан буён Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигига қарашли ҳарбий муассасалардан бирида шартнома асосида хизмат қилмоқда. У улгайиб, вояга етган хонадон ҳам бошқа оилалардан деярли фарқ қилмасди. Отаси агроном, онаси эса ўқитувчилик касбидан қадр топган инсонлар.

Майор Баҳодир Умаралиев ўтган давр мобайнида ҳарбий касб сирларини пухта эгаллаб, намунали ҳули, билими, фидойилиги билан жамоада ҳурмат топган.

— Йигитлик бурчимни ўтаётганимда

Қувончимиз тўйларга улашиб кетди. Берилаётган узок муддатли ипотека кредитлари асосидаги уй-жойнинг бошланғич 25 фоиз маблағи мамлакатимиз Мудофаа вазирлиги томонидан тўлаб берилгани биз учун катта енгиллик бўлди. Бу ғамхўрликка жавобан юртимиздаги тинчлик ва осойишталикни асраб-авайлаш, Ватанимиз равақига муносиб ҳисса қўшиш учун бор куч ва имкониятимизни сафарбар этамиз.

Аёллар уйга киргандан биринчи бўлиб, ошхона ва ундаги жиҳозлар билан қизиқади. Майор Баҳодир Умаралиевнинг рафиқаси Умидаҳон ҳам ошхонадаги қулайликлардан мамнун.

— Уй бекаларининг асосий вазифа-

ТАРИХ ФАНИ ВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ТАФАККУР

Темурийлар тарихи давлат музейида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг 70 йиллиги олдидан тарих фани Марказий Осиё интеллектуал ривож контекстида мавзусидаги республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Анжуман Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Тарих институти томонидан Темурийлар тарихи давлат музейи, Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, Ўзбекистон тарихчилар жамияти ҳамкорлигида ташкил этилди.

назарий-концептуал асосини шакллантиришда дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда. Мамлакатимизда тарихни тадқиқ этиш соҳасида қўлга киритилган улкан ютуқлар ва бу борадаги янгиликлар хорижда ҳам кенг эътироф этилмоқда. Ўзбекистон олимларининг Ватанимиз тарихига оид илмий тадқиқотлари жаҳон илмий-маърифий жамоатчилигида қизиқиш ўйотмоқда.

Соҳага кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрлик самарасида Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институти фаолияти ва унинг илмий салоҳияти

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining 70 yilligiga

Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институти директори Р.Абдуллаев, Темурийлар тарихи давлат музейи директори Н.Ҳабибуллаев, Ўзбекистон тарихчилар жамияти раиси, «Қатагон қурбонлари хотираси» музейи директори Б.Ҳасанов ва бошқалар Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида халқимиз, айниқса, ёшлар маънавиятини юксалтириш, уларни Ватанга муҳаббат, шонли тарихимизга ҳурмат ва эҳтиром руҳида тарбиялаш борасида кенг қўламли ишлар амалга оширилаётганини таъкидлади.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан маънавий-маърифий соҳаларда амалга оширилаётган ислохотлар жараёнида тарихий адолат қарор топди. Тарихни илмий, ҳолисона ва мукамал ўрганиш, илгари тақиқланган мавзуларни очиш иқконияти яратилди. Тарих фанининг турли соҳалари — археология, этнология, тарихшунослик, манбашунослик бўйича салмоқли тадқиқотлар амалга оширилди. Таълим тизимида илк бор «Ватан тарихи» фани киритилди.

Президентимиз Ислам Каримовнинг «Тарихий хотирасиз келахак йўқ», «Юксак маънавият — енгилмас куч», «Ўзбекистон мустақиллика эришиш остана-сида» каби асарлари Ўзбекистон тарихини теран ва ҳолисона ўрганишининг

йил сайин ошиб бормоқда. Бу жараёнда Ўзбекистон тарихининг қўлаб долзарб масалалари янгича нуқтаи назардан объектив баҳорини топишмоқда.

Маънавий институт илмий жамоаси томонидан Ўзбекистоннинг мустақиллик давридаги тарихини ёритиш борасида изчил ишлар бажарилди. 1998 йилдан буён анъанавий тарзда ўтказиб келинаётган «Ўзбек халқи ва унинг давлатчилиги тарихи», «Тарихшунослик ўқишлари» каби илмий семинарлар ўқувчи-ёшлар, талабалар, олий ўқув юртлири, мактаб, коллеж ва лицейларнинг тарих фани ўқитувчиларига фанга оид инновациялар тўғрисида маълумот бериши билан бирга, улар дунёқарашининг кенгайиши, маънавиятининг янада бойишида муҳим аҳамият касб этмоқда. Анжуманда тадқиқотларни амалга оширишда ва тарихий жараёнларни ёритишда тарихчи масъулияти муҳим ўрин тутгани таъкидланди. Тарихий манбашунослик бўйича салмоқли тадқиқотлар амалга оширилди. Таълим тизимида илк бор «Ватан тарихи» фани киритилди.

Президентимиз Ислам Каримовнинг «Тарихий хотирасиз келахак йўқ», «Юксак маънавият — енгилмас куч», «Ўзбекистон мустақиллика эришиш остана-сида» каби асарлари Ўзбекистон тарихини теран ва ҳолисона ўрганишининг

Назokat УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

ВАТАН ХИЗМАТИДА БЎЛИШ ШАРАФИ

ҳарбийлик касбига ҳавас уйғониб, ҳаётини шарафли соҳа билан боғлашга қарор қилдим. — дейди майор Б.Умаралиев. — Уйга қўнғироқ қилиб, ота-онамдан маслаҳат сўрадим. Отам эски тузум даври ҳарбийлар ҳаётидаги ноҳуш ҳолатлардан хабардор эмасми, дастлаб рози бўлмади.

1994 йили муддатли ҳарбий хизматдан қайтиб, Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида математика йўналиши бўйича ўқишга кирдим. Университетни битириш арафасида Мудофаа вазирлиги вакиллари-нинг талабалар билан учрашуви бўлиб ўтди. Унда математикани яхши биладиган, ҳарбий қисмда хизмат қилишни истайдиган ёшлар ишга таклиф қилинди.

Баҳодирнинг ҳаётида унутилмас воқеалар қўп. Меҳнат дарсида онаси учун ясаган илк буюми, ҳарбий қасамд, тўнғич фарзанди дунёга келган кун, Тошкент вилоятининг Юқори Чирчиқ туманида намунавий лойиҳа асосида барпо этилган замонавий уй-жойнинг қалитини қўлга олгани...

— Янги уй ҳаётимизга жуда катта шодлик олиб келди, орзуимдагидек, чиройли, кенг, ёруғ, — дейди Б.Умаралиев. — Айниқса, фарзандларимизнинг қувончини айтмайсизми? Уларнинг юзидаги табассум ва ҳаракатларига қараб завқланаман. Не бахтки, файзли хонадонимизда ўғлимиз дунёга келди.

ларидан бири — бу оила аъзолари учун ширин таомлар ҳозирлашдир, — дейди Умидаҳон. — Янги уйимизнинг ошхонаси кенг, шинам ва замонавий жиҳозлар билан таъминлангани бунда жуда қўл келаётди. Барча қулайликларга эга хонадонимиз қалитларини қабул қилиб олаётганимизда юртимизда ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари-ни ижтимоий муҳофаза қилишга қаратилаётган юксак эътиборни яна бир бор яққол ҳис этдик. Бундай юксак ғамхўрлиги учун Президентимиздан бир умр миннатдоримиз.

— Уйимиз чиройли, хоналари кенг, — дейди Моҳирабону. — Янги уйга қўчиб ўтишимиз билан дадам бизга компьютер совға қилди.

Б.Умаралиев — меҳрибон ота, солиҳ фарзанд, она юрт аталиши муқаддас қўрғоннинг садоқати посбони. Ўқиб-ўрганишдан толмайди. Спорт билан мунтазам шугулланади. Зеро, Президентимиз Ислам Каримов таъкидлаганидек, армия сафидаги ўғонларимиз нафақат жисмоний бақувват, балки энг замонавий ҳарбий техника сир-асрорларини пухта эгаллаган бўлиши, айна вақтда юксак ақл-заковати, интеллектуал салоҳияти, мустаҳкам иродаси, ўз халқига садоқати каби олижаноб хусусият ва фазилатлари билан ҳам ажралиб туриши лозим.

Сайёра ШОЕВА,
ЎЗА мухбири

ЭНГ МУНОСИБЛАР ТАҚДИРЛАНДИ

Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида бадий ижод, маданият ва санъат, журналистика ва спорт соҳаларини янада ривожлантириш борасида кўрсатилаётган улкан эътибор ва ғамхўрлик замирида халқимиз, айниқса, ёш авлод маънавиятини юксалтириш, уларни ҳеч қимдан кам бўлмаган, соғлом ва баркамол инсонлар этиб воёга етказишдек эзгу мақсадлар мумкин.

«Истиқлол» саройида 20 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги ҳамда қатор ҳамкор ташкилот ва идоралар билан биргаликда маданият, санъат, бадий ижод, журналистика ва спорт соҳаларида салмоқли ютуқларга эришган энг фаол ижодкорларни қўлаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, уларнинг фаолиятини кенг оммалаштириш мақсадида ташкил этилган «Эътироф» мукофоти совиндорларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазир М.Ҳожиматов ва бошқалар Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида истиқлол йилларида миллий маънавиятимизни тиклаш, уни замон талаблари асосида ривожлантириш, ёшларни миллий санъатимиз ва маданиятимиз воситасида юксак фазилатлар соҳиби этиб камолга етказиш борасида улкан ишлар амалга оширилаётганини таъкидлади.

2013 йил ҳам мамлакатимиз маданий-маърифий ҳаётида юксак савияда ўтказилган ранг-баранг тадбирлар, ижодий лойиҳалар, фестиваллар, концертлар, қўриқ-танловларга бой бўлди. Қўрақалпоистон Республикаси, барча ви-

2013-yil — Obod turmush yili

лоятлар ва Тошкент шаҳрида-ги театр жамоаларининг спектакллари мамлакатимиз бўйлаб ташкил этилган гастроллар давомида мухлислар эътиборига ҳавола этилди. Қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказилган «Кўҳна замин оҳанглари» катта ашула, лапар ва ўлан ижрочиларининг республика теле-танлови, майдон томошалари телефестивали, «Сени қўлаймиз, замондош!» театрларнинг иккинчи республика танлови мусиқа ва театр санъатимизнинг ноёб дурдоналарини асраб-авайлаш, уларни ёшлар ўртасида кенг тарғиб этишдек эзгу мақсадларга хизмат қилди.

Истиқлолимиз, тинч-осойишта, файзли ва обод ҳаётимиз, ютуқ ва марраларимиз, баркамол авлод истиқболи йўлидаги ғамхўрликни тараннум этувчи куй-қўшиқлар яратиш, ёшларни ватанпарварлик, фидойилик, юрт тақдирини дахлдорлик тўйгулари руҳида тарбиялашда, ижодкорлар ўртасидаги ҳамкорлигини мустаҳкамлашда «Ягонасан, муқаддас Ватан!» республика қўриқ-танловининг аҳамияти бекинди.

Самарқанд шаҳрида ўтказилган «Шарқ тароналари» IX халқаро мусиқа фестивалида дунёнинг элиқдан ортик мамлакатидан келган санъаткор-

лар Регистон майдонида миллий куй-қўшиқлари, рақсларини намойиш этди.

2013 йил спорт соҳасида ҳам улкан муваффақиятлар йили бўлди. Ўзбекистонлик ёшлар спортнинг қўлаб турлари бўйича китъа ва жаҳон чемпионатларида зафар қучиб, Ватанимиз нуфусини янада оширишга муносиб ҳисса қўшди.

«Мумтоз қўшиқ, миллий эстрада ва опера санъати», «Миллий ва замонавий рақс ҳамда балет», «Анъанавий ва академик қолғучилик», «Расомлик ва дизайн», «Кино, театр ва оммавий томошалар», «Бадий ижод, журналистика ва телевидение», «Спорт ва жисмоний тарбия» каби йўналишлар бўйича йигирмадан

ортиқ номинация қолиблари тақдирланди.

— Мамлакатимизда санъат, маданият, бадий ижодиёт, спорт соҳаларига кўрсатилаётган улкан эътибор биз, ижод аҳлини янада руҳлантиради, — дейди Ўзбекистон халқ рассоми, «Йилнинг энг мухир амалий санъат устаси» номинацияси қолиби Ортиқ Файзуллаев. — Бу бизни Юртбошимиз томонидан кўрсатилаётган доимий меҳр ва эътиборга жавобан янада самарали ижод қилишга ундайди.

Санъат усталари ва ижрочи ёшлар иштирокида концерт намойиш этилди.

Назokat УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

С.ЎРМОНОВ (ЎЗА) олган сурат.

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ **Навоий шахрида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилаётган "Энг яхши электрон ахборот-таълим ресурслари" кўрик-танловининг мамлакат босқичи бўлиб ўтди.**

Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва барча вилоятлардан келган иштирокчилар дастурий ишланма ва электрон қўлланмаларини намойиш этишди.

Кўрик-танлов натижаларига кўра, ўқувчилар ўртасида Бухоро вилоятининг Ғиждувон туманидаги 8-ихтисослаштирилган умумтаълим мактаб-интернатининг 9-синф ўқувчиси Шухрат Шарипов, ўқитувчилардан Қорақалпоғистон Республикаси Нукус туманидаги 21-умумтаълим мактаби ўқитувчиси Дарменбай Қонарбаев ғолибликни қўлга киритди.

Тадбирда фаол иштирок этган ўқитувчи ва ўқувчиларга махсус сертификатлар топширилди.

❖ **Наманган шаҳар бандликка кўмаклашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш маркази, шаҳар ҳокимлиги, прокуратура ва тегишли жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда ташкил этилган меҳнат ярмаркасида 118 корхона, ташкилот ва муассаса томонидан 1372 бўш иш ўрни таклиф этилди.**

Тадбирда вилоят "Сувокова" давлат унитар корхонаси, "НамТЕХ" масъулияти чекланган жамияти ва "Истикбол пойабзал савдо" хусусий корхонаси каби бир қатор хўжалик юртувчи субъектлар томонидан таклиф этилган иш ўринлари кўпчилигининг эътиборини тортиди.

Ярмаркада бир юз йигирма нафар фуқаро ишга йўланма олди. Иш билан таъминланган етмиш нафарга яқин ёшларнинг ўндан ортиғи касб-ҳунаро коллежини 2013 йил битирган мутахассислардир.

Ярмарка қатнашчилари иш таклиф этаётган хўжалик юртувчи субъектлар фаолияти, меҳнат шaroитлари, иш ўринлари билан кўргазмалар воситалари ёрдамида яқиндан таништирилди. Уларга вилоятда янги барпо этилаётган корхоналар, иқтисодиёт ва ижтимоий соҳаларда яратилаётган иш ўринлари ҳақида атрофлича маълумотлар берилди.

❖ **Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида муносиб ҳаёт ва обод турмуш тарзини тарғиб этишда ёшларнинг ижтимоий-маънавий фаоллигини оширишга бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.**

Республика Маънавият тарғибот маркази билан ҳамкорликда ташкил этилган тадбирда давлат, жамоат ташкилотлари вакиллари, профессор-ўқитувчилар, маънавият-маърифат соҳаси мутахассислари, талабалар, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Анжуманда давлатимиз раҳбари томонидан эълон қилинган Соғлом бола йилнинг мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий, маънавий ҳаётидаги аҳамияти, ёшларнинг фаоллигини оширишда эришилаётган ютуқлар ва истиқболдаги вазифаларга бағишланган маърузалар тингланди.

❖ **Андижон машинасозлик институтида глобаллашув жараёнида "оммавий маданият"нинг миллий кадриятларини ва ёшлар онгига таъсири мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди.**

Тадбирда Президентимиз раҳнамоллигида ёшларни ватанпарварлик ва истиқлол гоёларига садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг замонавий билим ва мутахассисликларни эгаллашга рағбатлантириш, иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидланди.

Тадбирда "оммавий маданият" таҳдидлари ва салбий оқибатларининг олдини олиш, миллий маданиятимизни тарғиб этувчи қизиқарли тадбирларни кўпайтириш зарурлиги таъкидланди.

Давра суҳбати иштирокчиларини қизиқтирган саволларга депутатлар батафсил жавоб қайтарди.

❖ **Фарғанада касб-ҳунаро коллежи битирувчиларини эгаллаган мутахассислиги бўйича ишга жойлаштириш ҳамда тадбиркорлик соҳасига кенг жалб этиш мақсадида "Энг яхши бизнес лойиҳа" тақдими ўтказилди.**

"Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши ташаббуси билан ташкил этилган тадбирда 50 нафардан ортиқ касб-ҳунаро коллежи битирувчиси миллий ҳунарамандчилик, қурилиш, коммунал хизмат ва бошқа йўналишлар бўйича ўз лойиҳаларини тақдим этди.

Тадбирда, шунингдек, "Энг қулай ва оммабоп лойиҳа", "Энг яхши оилавий тадбиркорлик гоёси" каби йўналишларда ҳам ғолиблар аниқланди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз материаллари асосида тайёрланди.

Ёш истеъдодлар фестивали

Наманганда "Қамолот юлдузлари" болалар ижодиёти фестивалининг ҳудудий босқичи бўлиб ўтди.

"Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгаши, Халқ таълими ҳамда Маданият ва спорт ишлари вазирликлари ҳамкорлигида ўтказилаётган фестивалнинг ҳудудий финал босқичида Фарғона, Андижон, Наманган вилоятларидан олти ёшдан ўн тўрт ёшгача бўлган 92 нафар ёш истеъдод соҳиблари иштирок этди.

Президентимиз раҳнамоллигида маънавий-маърифий соҳада амалга оширилаётган тўб ислохотлар чекка ҳудудларда таълим-тарбия олаётган истеъдодли ёшларни кашф этиш, уларни қўллаб-қувватлаш, орзу-интилишларини рўйбга чиқаришдек олижаноб мақсадларга хизмат қилмоқда,

дейди ҳакамлар ҳайъати раиси, В.Успенский номидаги Республика ихтисослаштирилган мусика академик лицейи директори Дилдора Жамолова. – Бугунги тадбир ҳам иқтидорли ёшларга кўрсатилаётган ана шундай ғамхўрлик ва яратиб берилаётган кенг имкониятлар самарасининг ёрқин ифодаси бўлди.

Тадбир иштирокчилари санъатнинг мушкетер, вокал, миллий чолғучилик, рақс, тасвирий ва амалий санъат, бадиий-адабий ижод йўналишларида ўз қобилиятини синовдан ўтказди.

Фестиваль доирасида ёш раҳсонлар ва ҳунарамандларнинг кўргазмалари, санъат ус-

талари билан маҳорат дарслари ва бошқа маданий-маърифий тадбирлар ҳам ташкил этилди. Шунингдек, меҳмонлар "Қичкинтой" боғи, вилоят ўлкани ўрганиш музейи, "Паҳлавон", "Барқамол авлод" спорт мажмуалари каби Наманган шаҳрининг диққатга сазовор жойлари ҳамда ёшларнинг таълим олиши учун яратилган кенг шaroитлар билан яқиндан танишди.

Фестиваль якунида ҳар бир йўналиш бўйича ғолиб ва совриндорлар аниқланиб, диплом ва эсдалик совғалари топширилди.

Тадбирда Наманган вилояти ҳокими Б.Юсупов сўзга чиқди.

А.САТТОРОВ,
ЎЗА мухбири

Ўқитувчи янгиликдан хабардор бўлсин

Малака ошириб келган педагогдан жамоаси соҳада амалга оширилаётган янгиликлар янги-янги методикалар ҳақида маълумотлар кутади. Тингловчи-педагогларнинг ислохотларнинг чекка қишлоқ ва туман мактаблари ҳам етиб боришини таъминловчи субъект эканини ҳисобга олиб, малака ошириш жараёнида уларни энг сўнгги билимлар билан қуроллантиришга алоҳида аҳамият берилди.

Тошкент вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида Халқ таълими вазирлиги ташаббуси билан ўтказилган "Умумий ўрта таълимда бошланғич таълимнинг методик таъминоти: муаммолар ва келгусидаги вазифалар" мавзусидаги видео анжуманда кўтарилган масалаларга бағишлан-

ган ўқув-семинарида ҳам айтиш шарт.

Тошкент вилоятида мавжуд 883та умумтаълим мактабида 8 мингдан зиёд педагог фаолият юритмоқда. Уларнинг билим ва касбий малакасини ошириш, таълим самарадорлигига эришиш борасида ҳал этилиши керак бўлган муаммолар мавжуд. Масалан, мактабгача таълим муассасаларига болалар қамровининг паст кўрсаткичда экани бошланғич таълим сифати-га таъсир этмасдан қолмайди.

Ўқув-семинарида ана шу каби муаммолар, бошланғич таълимда инновацион технологияларни қўллаш, замонавий муаллим қиёфаси, "Соғлом бола йили"да бошланғич синф ўқитувчиларининг зиммасига юкланган вазифаларга алоҳида тўхталиб ўтилди.

Зебо НАМОЗОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Дастлабки натижалар таҳлили

Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси томонидан "Умумтаълим мактабларининг 1-синфларида чет тилларни ўрганиш: таҳлил ва дастлабки натижалар" мавзусида амалий семинар ташкил этилди.

Тадбирда Халқ таълими вазирлиги, Республика таълим маркази ходимлари, олий таълим муассасалари чет тиллар кафедраси профессор-ўқитувчилари, методист ва ўқитувчилар иштирок этди.

Семинар доирасида иштирокчилар Олмазор туманидаги 68-МТМ ҳамда 249-умум-

таълим мактабларида бўлиб, чет тилларни ўрганиш бўйича тўғрақ ҳамда дарс машғулотларини кузатишди. 1-синф ўқувчиларига инглиз, немис ва француз тилларидан Дилфуза Санатрова, Феруза Комилова, Ширин Ниёзматова, Муножот Очилова, Дилрабо Юсупова томонидан ўтилган дарслар

барчада яхши таассурот қолдирди.

Йиғилишда умумтаълим мактабларида чет тилларни ўрганиш бўйича амалга оширилаётган ишлар, чет тили хоналарини жиҳозлаш хусусида алоҳида тўхталиб ўтилди.

Семинар якунида ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, 1-синф дарсликларини янада такомиллаштириш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Гуляз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Тил ўрганишининг самарали усуллари

Тошкент ислом университети қошидаги Шайхонтоҳур академик лицейида инглиз тилини самарали ўрганишга бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Тадбирда Президентимизнинг 2012 йил 10 декабрдаги "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори моҳияти, ўқувчи ёшларнинг хорижий тиллар, жумладан, инглиз тилини пухта ўрганиши жаҳонга чиқиш, илмфан ютуқларидан фойдаланиш имкониятини кенгайтириш ҳақида гапириб ўтилди. Шунингдек, хорижий тилларни ўрганишга қизи-

қишни оширувчи усуллар, тилларни ўрганишнинг самарали воситалари амалий таразда кўрсатилди. Ўқувчилар инглиз тилини ўрганиш жараёнида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишнинг янги ва самарали усуллари ҳақида маълумотларга эга бўлдилар.

Ўқувчиларнинг ўзлари ҳам тил ўрганишда электрон ўйинларнинг самараси, ролли ўйинлар ва оғзаки нутқни ривожлантириш, энг яхши мобил иловалардан фойдаланиш, тил ўрганишда расмларнинг ўрни каби мавзуларда тақдиротлар қилдилар.

Саодат ТОЖИБОЕВА

Барқамол авлоднинг самарали саводхонлиги бунда ахборот-кутубхона муассасаларининг ўрни бор

Республика илмий-педагогика кутубхонаси ташаббуси билан "Барқамол авлоднинг медиа ва ахборот саводхонлигини оширишда XXI аср ахборот-кутубхона муассасаларининг роли" мавзусида ахборот-кутубхона муассасаларининг I-Республика форуми бўлиб ўтди.

Тадбир Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, ЮНЕСКО, Жаҳон банки, Ўте институт ҳамкорлигида ташкил этилди. Форум семинар-тренинг, мутахассис дарси, дискуссия, маҳорат мактаби, тақдирот ва қизгин баҳс-мунозаралар шаклида ташкил этилди. Ахборот-кутубхона муассасалари мутахассислари форум давомида соҳада-

ги сўнгги янгиликлар, замонавий ахборот технологиялари татбиғи бўйича тажрибалар ҳақида батафсил маълумотга эга бўлдилар.

Форум биз кутубхона ходимлари фаолиятини такомиллаштиришга ёрдам беради, дейди "Йилнинг энг яхши ахборот-ресурс маркази мутахассиси" кўрик-танлови ғолибаси, Бухоро вилояти ахборот-

ресурс маркази кутубхоначиси Сафия Шарипова. – Ҳамкасбарларимиз билан фикр ва тажриба алмашиш. Эгаллаган билим ва кўникмаларимизни амалиётда қўлайимиз.

Мамлакатимиздаги ахборот-кутубхона муассасалари фаолиятини ривожлантириш – давр талаби. Уларнинг иш жараёнига ялпи технологияларни жорий этишга хизмат қилувчи бундай форумлар тез-тез ўтказилиши ўз самарасини беради.

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ БИОЛОГИЯ ВА ЭКОЛОГИЯ

илмий-тадқиқот лабораторияси табиий фанлар бўйича изланишларни замонавий шароитларда олиб боришга имконият яратади

Андижон давлат университетида Президентимизнинг 2011 йил 20 майдаги "Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустахкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори асосида "Экспериментал биология ва экология" илмий-тадқиқот лабораторияси ташкил этилди. Лаборатория замонавий асбоб-ускуналар, кимёвий моддалар, тадқиқотлар учун қулай, кенг ва шинам хоналар билан таъминланди.

Эндиланда замонавий тажриба майдони маҳаллий иқлим шароитига мувофиқ самарали биостимуляторлар авлодини яратиш ва ишлаб чиқаришга жорий этиш, қишлоқ ҳўжалиги экинлари ва маҳсулотларини турли касалликлардан ва зарарли хашаротлардан ҳимоялаш воситаларини тақомиллаштириш учун шарт-шароитлар яратиш. Шунингдек, юқори малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш сифатини тубдан ошириш ва тақомиллаштиришга улкан ҳисса қўшади. Жаҳон андозаларига мос фундаментал ва амалий тадқиқотлар олиб бориш, ҳудудий саноат ва қишлоқ ҳўжалигига оид муаммоларни инновацион тарзда ҳал этиш, умумий экологик вазиятни соғломлаштириш ва аҳоли яшаш шароитларини яхшилаш, юқори сифатли озиқ-овқат маҳсулот-

ларига эҳтиёжни таъминлашга ижобий таъсир этиш масаласи ҳам лаборатория диққат марказида бўлади.

Айни пайтда илмий лабораторияни замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш мақсадида бир қатор ишлар бажарилди. 2012 йилнинг февраль ойида Япониянинг «Shimadzu» компанияси экспертлари иштирокида университетда амалий семинар ўтказилди. Мазкур компаниянинг жиҳозларини сотиб олиш бўйича лойиҳа тайёрланди.

Лабораториянинг илмий тадқиқотлар йўналишларини белгилашда Андижон давлат университети олимлари билан бир қаторда Фарғона, Наманган давлат университетлари, Андижон қишлоқ ҳўжалиги ва тиббиёт институти, шунингдек, Ўзбекистон Фанлар академиясининг Генетика ва ўсимликлар экспериментал биологияси, ўсимлик ва ҳайвонот олами генотипи институти, Тошкент аграр университети олимлари фаол иштирок этмоқда.

Лабораторияга қарашли иссиқхонага ҳудуд учун янги бўлган лола ҳамда зайтун ўсимлиги олиб келиб ўтқазилди. Ўнлаб ноёб ўсимликларнинг уруғлари экилди. Ҳозир иссиқхона ва тажриба ўқув участкаларида ўсимликларни фенологик кузатишлар олиб борилаёпти.

Лаборатория негизига Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Фан ва технологияларни

ривожлантиришни мувофиқлаштириш қўмитасининг 2012—2016 йилларга мўлжалланган фундаментал тадқиқотлар дастури доирасида профессор Т.Мадумаров илмий раҳбарлигида "Ўзбекистонда алоҳида аҳамиятга эга ботаник ҳудудларни танлаш, биохимия-хиллини ўрганиш ва сақлаш қолишининг янги йўналиши (Фарғона водийси мисолида)" мавзусида изланишлар олиб борилмоқда.

Лойиҳа доирасида «Plantlife International» (Anderson, 2003) методикаси асосида алоҳида аҳамиятга эга биологик ҳудуд-

Қарор ва ијро

лар бўйича Ўзбекистон учун мос мезонлар ишлаб чиқилди. Биринчи марта Фарғона водийсида алоҳида аҳамиятга эга ботаник ҳудудлар ажратилди. Олой, Чотқол ва Курама тоғ тизмаларида йўқолиш афасида турган, ноёб ва кам тарқалган ўсимликлар турлари аниқланган 8та майдон ААБХ сифатида ҳисобга олинди. Йўқолиш афасида турган, ноёб ва кам тарқалган ўсимликларнинг рўйхати тузилди. Уларнинг GPS координатлари аниқланди.

Лаборатория қошида ташкил этилаётган илмий семинарларга кимё фанлари доктори, профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган илмий таълим ва рационализатор И.Асқаров раҳбарлик қилмоқда. Семинарларда олий таълим, фан ва ишлаб чиқаришнинг самарали интеграциясини таъминлаш, шу билан бирга, мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига ҳисса қўиш мақсади кўзланаяпти.

Семинар йиғилишларида муҳокамага қўйилган докторлик диссертациялари мазмунини, илмий-тадқиқот ишлари олдида қўйилган мақсад ва вазифаларни янада аниқлаштириш, тадқиқотларнинг илмий тузилмасини тақомиллаштириш, ишнинг бошқа фанлар билан боғлиқ жиҳатларини ёритиш, диссертацияларнинг илмий, амалий қийматини янада оширишга хизмат қилувчи омиллари ўрганилади. Масалан, 2013 йилнинг биринчи олти ойи давомида "Экспериментал биология ва экология" илмий-тадқиқот лабораторияси қошида ташкил этилган илмий семинарда 4 докторлик, 1 магистрлик диссертацияси муҳокама қилиб ўтди. Муҳокамада энг долзарб мавзуларда изланишлар давом эттирилаётгани, тадқиқотларда ёшлар фаол иштирок этаётгани алоҳида таъкидланди. Масалан, лабораторияда умумий кимё кафедраси тадқиқотчилари М.Хожиматов ва Н.Тўлаков томонидан биостимуляторларнинг янги авлодини яратиш бўйича қатор ишлар амалга оширилди. Хусусан, улар иштирокида МАКСИТ, МАКСИХ номли экологик тоза биостимуляторларнинг янги авлоди синтез қилинди, дала шароитида синая кўрилди ва давлат патент идораси рўйхатидан ўтказилди.

Лабораторияда олиб борилаётган тадқиқотларга катта илмий ходимлар, мустақил тадқиқотчилар билан бир қаторда иқтидорли талабалар ҳам жалб этилаёпти. Битирувчи курс талабалари, магистрлар ўзларининг битирув-малакавий иши ва магистрлик диссертациялари мавзуларига доир илмий изланишларни олиб бормоқдалар.

Жумладан, умумий кимё кафедрасида товарларни кимёвий таркиби асосида синфлаш ва сертификатлаш иттиҳослиги бўйича 30дан ортиқ битирувчи талабалар ва 6 нафар магистр илмий раҳбарлари билан биргаликда муваффақиятли изланишлар, кимёвий синтезларни амалга оширишмоқда. Масалан, биология йўналиши 4-босқич талабаси Р.Баҳромов "Фарғона водийсида магнолия ўсимлигини иқлимлаштириш" мавзуси бўйича биология фанлари доктори, профессор А.Дариев раҳбарлигида илмий иш олиб бормоқда. Экология ва табиатдан фойдаланиш йўналишининг 4-босқич талабаси Ф.Ғаппоров эса "Фарғона водийси шароитида Tulipa L. туркумига мансуб айрим турларнинг биоэкологик хусусиятлари" мавзусида доцент Н.Норалиева раҳбарлигида илмий изланишларни бошлади.

Хулоса сифатида айтиш мумкинки, "Экспериментал биология ва экология" илмий тадқиқот лабораториясига келтириладиган асбоб-ускуналар, тўқис шарт-шароитлар мазкур ишлар самарадорлигини янада оширишга ҳисса қўиши мумкин. Лаборатория ўз фаолиятини тўлиқ бажаришга киришса, нафақат университетнинг илмий тадқиқотчилари, магистр ва талабалари, балки бошқа вилоятларда илмий-тадқиқот олиб бораётган тадқиқотчилар учун ҳам қулай имкониятлар яратилиб, республика миқёсида табиий фанларга оид тадқиқотларни замонавий шароитларда олиб боришга хизмат қилади.

Ғайрат ЖўРАКУЛОВ,
биология фанлари номзоди,
доцент

Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш

бу борадаги муаммоларни ҳал этиш, унинг узвийлигини янада мустаҳкамлаш ҳамда илгор тажрибаларни оммалаштириш энг муҳим вазифалар сирасига киради

Ўсиб келаётган ёш авлоднинг ҳар томонлама ривожланган баркамол шахс бўлиб вояга етишида қизиқиш ва имкониятларидан келиб чиқиб, ўзига мос касб-ҳунарга эгаси бўлиши муҳим аҳамият касб этади. Бунинг учун ўқувчиларни касб-ҳунарга танлашга йўналтириш ишларини илмий асосларда, замонавий педагогик ва психологик талабларга мос тарзда ташкил қилиш ҳамда бу жараённинг узлуқсизлигини таъминлаб бориш талаб этилади.

Айтиш жоизки, юртимиз умумий ўрта таълим муассасаларида психологик-педагогик хизмат кўрсатиш тизими фаолияти йўлга қўйилди. Шунингдек, сўнгги йилларда халқ таълими ҳамда ўрта махсус, касб-ҳунарга таълими тизимларида психологик-педагогик хизмат кўрсатиш ва таълим олувчиларни узлуқсиз касб-ҳунарга йўналтириш самарадорлигини оширишга қаратилган қатор меъриий ҳужжатлар ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий қилинди.

А.Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институтида Халқ таълими вазирлиги ҳамда Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис Маркази ҳамкорлигида ташкил

этилган "Умумтаълим мактабларида психологик-педагогик хизмат кўрсатиш самарадорлигини ошириш, узлуқсиз касб-ҳунарга йўналтириш истиқболлари" мавзусидаги республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Ялпи мажлисида таъкидландики, касб-ҳунарга йўналтириш ишларининг узлуқсизлигини таъминлаш учун мактабгача, мактаб, мактабдан ташқари ва махсус таълим муассасаларида тарбияланувчилар, ўқувчиларни касб-ҳунарга билан таъинлаштириш, ҳар бир ўқувчининг қизиқиши, мойиллиги, қобилияти, жисмоний имкониятлари, шу билан бирга, тегишли ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш истиқбол режаларига мувофиқ касб-ҳунарга танлашга педагогик-психологик ёрдам кўрсатиб боришмоқда. Аммо, жойларда бу борада эришилган ютуқлар билан бирга йўл қўйилаётган камчиликлар, эътиборга олинмаётган жиҳатлар ҳам кўзга ташланмоқда. Айниқса, айрим психолог ва касбга йўналтирувчилар асосий ишдан чалғиб, қуруқ ташкилий ишлар билан овора бўлиши, оқибатда ўз устида ишламаслиги, баъзи ўқувчиларга нафақат касб танлаш коррекцияси, балки психокоррекция ривожлантириш нуктаи назаридан ёндашмаслиги сезилиб қолмоқда. Ак-

сарият умумтаълим муассасаларида эса ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтиришда мактаб-оила-маҳалла ҳамкорлиги етарлики ташкил этилмагани амалиётчи-психологлар вазифасини қайта тайёрловдан ўтмаган педагоглар бажараётгани каби муаммоларнинг ечим сифатида халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида Республика ташхис маркази билан ҳамкорликда қайта тайёрлов курсларини кўпроқ ташкил қилиб, мутахассисларнинг соҳага доир билим ва қўнималарини замонавий тажрибалар билан янада бойитиб бориш зарурияти мавжудлиги ва ушбу масала жиддий ўрганилаётгани айтиб ўтилди.

— Анжумандан кўзланган асосий мақсад вилоятлар ва туманларда олиб борилаётган ишлар ва у ердаги муаммоларни ҳал этиш, янгиликларга интилиш ҳамда илгор тажрибаларни оммалаштириш, тажриба алмашиш, бу борадаги ишлар узвийлигини янада мустаҳкамлашга қаратилди, — дейди ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис Маркази директорининг биринчи ўринбосари Камолитдин Жўрабоев. — Қабул қилинадиган илмий хулосалар ва амалий тажрибалар билан асослан-

ган қарорлар ҳамда ишлаб чиқиладиган тавсиялар истиқболдаги вазифаларни, амалга ошириладиган чора-тадбирларни белгилаш ва бажаришда муҳим аҳамият касб этади. Тажрибали амалиётчи психолог ва педагог ходимларнинг илгор иш тажрибаларини ўрганиш, оммалаштириш ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик ташхис соҳасида олиб борилаётган ишларнинг сифати ва самарадорлигини замонавий талаблар даражасида оширишга ўзига хос қўмак беради.

Куннинг иккинчи ярмида илмий-амалий анжуман ўз ишини "Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтиришнинг тақомиллаштириш муаммолари", "Хорижий тилларни ўқитишда педагогик-психологик муаммолар ва уларнинг ечимлари", "Таълим муассасаларида ўқитувчилар, ўқувчилар ва ота-оналар ўртасидаги муносабатлар", "Умумтаълим муассасаларида психологик хизматни ташкил этишнинг самарали усуллари", "Махсус таълим муассасалари ўқувчиларини касб-ҳунарга йўналтиришнинг долзарб муаммолари" каби шўбабларда давом эттирди.

Аброр УМАРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

(Давоми.
Боши ўтган сонда.)

Коинот ҳақидаги тасаввурлар

«Буюк донолар кашфиётлари» (5-синф тарих дарслиги); «Коинот ҳақида тасаввурлар» (9-синф физика дарслиги) мавзуларини интеграллаб ўқитиш икки фаннинг ҳам тақомиллашуви ва ўқувчиларнинг яхлит билим олишига хизмат қилади. Аслида, ушбу мавзулар синфлар кесимида узвийлики таъминлаш ўрнига бир-бирини такрорлаб келган эди. Ушбу такрорланишларни бартараф этиш мақсадиди физика ва тарих фанларини интеграциялаб ўқитишга таянамиз.

Макон ва замонда бепоён борлик, чексиз моддий олам Коинот деб аталади. Дастлаб одамлар ўзи яшайдиган жойнинг яқин атрофини, осмонда кўзга ташланиб турадиган жисмларни Коинот деб тушунган. Ернинг шарсимонлиги маълум бўлгандан кейин марказда Ер ва унинг атрофида айланувчи ғоят катта осмон гумбази борлиги ойдинлашган. Беруний, Мирзо Улуғбек, Коперник, Бруно, Галилей, Кеплер, Ньютон ва бошқаларнинг тадқиқот ишларида Коинот ҳақида ҳақиқий тасаввурлар шакллантирилган. Куёш системаси ҳақида ҳақиқатга бирмунча яқин тасаввур вужудга келган.

Шу ўринда тарих дарслигиди Николай Коперник, Жордано Бруно ва Галилео Галилейлар ишини келтириш мумкин (5-синф тарих дарслиги, 93-94-бетлар). Сўнг физика курсидаги мавзулар оддийдан-мураккабга томон ривожлантирилди.

Темурийлар даврининг, умуман, шарқнинг юксак илмфан ва маданияти таъсирида XVI асрдан Европада ҳам илмфан тараққий эта бошлади. Айниқса, табиат фанлари соҳасида буюк кашфиётлар амалга оширилди. Бу кашфиётлар польшаллик Н.Коперник ва италиялик олимлар Ж.Бруно ва Г.Галилей номи билан боғлиқдир.

Н.Коперник ўттиз йиллик кузатишлари натижасида Ер бир кеча-кундузда ўз ўқи атрофида бир марта, бир йилда эса Куёш атрофида бир марта айланиб чиқишини исботлади. «Осмон жисмларининг айланиши ҳақида» асарида ўз кашфиётининг мазмунини баён қилади. Мазкур китоб тезда машҳур бўлиб кетган. Бироқ асар рухонийларнинг қаҳрига учраб, таққиллаб қўйилди.

Италиялик олим Жордано Бруно ёшлигидан астрономияга катта қизиқиш билан қаради. Соҳа олимлари асарларини кўнт билан ўрганди. Николай Коперник қоидадини ёқлаб чиқди. Унинг фикрича, олам чексиз ва сон-саноксиз юлдузлардан иборат. Уларнинг ҳар бири Ердан анча узоқда жойлашган Куёшдир. Жордано Бруно ҳам бундай фикрлари учун рухонийлар томонидан зиндонга ташланади. Бироқ зиндон азоби ҳам уни

ўз фикридан қайтара олмайди. Брунонинг душмани бўлган рухонийлар уни 1600 йили гулҳанда ёқдилар.

Италиянинг яна бир олими Галилео Галилей осмон жисмларини ўзи яратган телескоп ёрдамида кузатиш орқали Николай Коперник ва Жордано Бруно айтган фикрлар тўғрилигини исботлаб берди.

Атрофимиздаги оламни ёритиб турган Куёш юлдузлардан биридир. Шунинг учун юлдузларни Куёшга қиёслаб ўрганиш қулай. Куёшнинг массаси $M_{\odot} = 2 \cdot 10^{30}$ kg, юлдузларнинг массаси $0,4 M_{\odot}$ дан $60 M_{\odot}$ гачадир. Куёшнинг нурланиш энергияси $L_{\odot} = 3,8 \cdot 10^{26}$ W. Юлдузларнинг нурланиш энергияси $0,5 L_{\odot}$ дан юз минглаб $L_{\odot}$ га тенг.

Юлдузларнинг марказида температура 10000000°C дан

3. 1969 йили инсон илк бор Ойга қадам қўйди. АҚШ томонидан учирилган космик ракета астронавтлар билан бирга Ойга оҳиста қўндирилди.

Бу мавзулар юзасидан савол ва топшириқлар:

1. Европа олимлари астрономия илми ривожига қандай ҳисса қўшди?

2. Ойнинг ўлчами, биздан узоқлиги ва Ернинг айланиш даври ҳақидаги маълумотларни айтиб беринг.

3. Ой Ерга нисбатан қандай ҳаракат қилишини тушунтиринг.

4. Ойнинг Ердан кўриниш ҳолатларини, фазаларини таҳлил қилиб беринг.

5. Ойнинг табиати Ер табиатидан қандай фарқ қилади?

6. Ой табиатини ўрганиш бўйича қандай ишлар амалга оширилган?

чи жараёнларни вақтни ўлчаш учун эталон сифатида қабул қилиш мумкин. Аммо кузатишлар кўрсатадики, улар ўзгарувчандир.

Вақт эталони сифатида Ернинг бир йиллик вақт давомида ўз ўқи атрофида айланишидан олинган ўртача бир марта айланиш даври — ўртача бир кеча-кундузни олиш мумкин.

Бу вақт эталони ўртача куёш куни ва бутун жаҳон вақти деб юритилади. Унга кўра, бир сония ўртача куёш кунининг $1/86400$ қисмига тенг, яъни:

$$1 \text{ сония} = \frac{\text{Ўртача куёш куни}}{86400}$$

Вақт эталонини бундай аниқлашдаги хатоллик $10,8$ сонияни ташкил этади. Бу жаҳон лабораторияларида вақтни

Fikr, mulohaza, taklif

йилда февраль ойи 28 кун, кабиса йилида 29 кун бўлади. Кўрсатилган йил 4 га қолдиқсиз бўлинса, бундай йиллар кабиса йили саналади: 2000, 2004, 2008, 2012...

Аниқ ўлчовларга кўра, Ер Куёш атрофини 365 кун 5 соат 48 дақиқаю 46 сонияда бир марта тўлиқ айланиб чиқади. 5 соат 48 дақиқаю 46 сония ўрнига яхлит 6 соат олингани учун Юлий тақвими бўйича вақт ҳисоби 400 йилда 3 кеча-кундузга орқада қолади. Бу тафовутни тўғрилаш учун 1582 йили Римда Григорий XIII ҳар 400 йилда уч йилни кабиса йили ўрнига оддий йил деб ҳисоблашни таклиф этди. Ма-

Глобуснинг яратилиши. «Глобус» латинча сўз бўлиб, «шар» маъносини англатади. Глобус Ер шарининг кичик ўлчамдаги шарсимон нусхасидир. Физика, астрономия, тарих ва география фанларини ўрганишда муҳим аҳамиятга эга.

Ўз давридаги илм-фан ютуқларига асосланган дастлабки глобусни буюк бобомиз Абу Райҳон Беруний яратган. XV асрда Самарқандда — Мирзо Улуғбек расадхонасида янада мукамалроқ глобус яратилган. Афсуски, у Улуғбекнинг ўлиmidан кейин ёқиб юборилган.

Ушбу маълумотлар физика, астрономия, тарих ва бошқа фанларни ўқитишда бирдек дхлдордир.

Дарс якунида қуйидаги саволларга жавоб олинади:

1. Жаҳон вақти деб қандай вақтга айтилади?

2. Вақтнинг табиий бирлиги қилиб қандай вақт олинган?

3. Юлий тақвими деб қандай тақвimgа айтилади?

4. Григорий тақвимининг Юлий тақвимидан фарқи нима?

5. Ўзбекистонда Григорий тақвimgа қачон ўтилган?

Агар:

— умумтаълим мактабларида физика фанини ўқитишда физика ва тарих фанларидан интегратив таълим умумий дидактик жараённинг таркибий қисми сифатида қўлланилса;

— ўқув-билимлар мазмунини шакллантиришда фанларнинг интеграллаш хусусияти ҳисобга олинса;

— физикадан ўзлаштирилиши лозим бўлган назарий билимлар, амалий малака ва кўникмалар мазмунини интеграллаш билимлар асосида ташкил этилса, у ҳолда ўқитиш жараёни самарали кечиби, мазкур предметлар бўйича ўқувчиларнинг пухта ва самарали билим, кўникама ва малакаларни ўзлаштиришига, илмий дунёқарашини кенгайтириш ва оламнинг физик манзараси ҳақида тўлиқ тасаввур беришга эришилади.

Даставвал ўқитувчи тарбия методларининг назарий асослари ва тавсифини аниқ ва қисқа қилиб кўргазмаллик асосида изоҳлаб беради. Ўқувчиларнинг ижтимоий фаоллигини кучайтириш мақсадида мазмунини мазмунини тўла қамраб олган муаммоли савол, вазифа, топшириқ ва вазиятлар ишлаб чиқади. Гуруҳдаги барча ўқувчиларнинг фикри инобатга олинган ҳолда битта микрогuruх экспертлик вазифасини бажариб боради. Эксперт микрогuruх компьютерда ишлаш, ўқувчиларнинг жавобларини тинглаш, фаол ва суст ўқувчиларни назорат қилиб бориш, рей-

Облокул КУВОНДИКОВ, Самарқанд давлат университети профессори, Шамсиддин УСАНОВ, Тошкент шаҳар ПКҚТМОИ кафедра мудири

МУАММОЛИ ТОПШИРИҚЛАР

Ўқувчиларни ижтимоий фаолликка муаммоли ундайди

Жамият тараққиётининг ҳозирги босқичида ёшларнинг ижтимоий фаоллиги атроф-муҳитда содир бўлаётган ижобий ўзгаришларга дахлдорлик ҳисси ортиб бораётганлигида яққол намоён бўлмоқда. Ўқувчиларда ижтимоий фаоллиқни таркиб топштириш таълим муассасаларининг асосий вазифаларидан бирига айланаётгани кувонарлиқдир. Президентимиз таъкидлаганларидек, «ҳар қайси ота-она, устоз ва мураббий ҳар бир бола тимсолида аввало шахсни кўриши зарур. Ана шу оддий талабдан келиб чиққан ҳолда, фарзандларимизни мустақил ва кенг фикрлаш қобилиятига эга бўлган, онгли яшайдиган комил инсонлар этиб воғга етказиш — таълим-тарбия соҳасининг асосий мақсади ва вазифаси бўлиши лозим, деб қабул қилишимиз керак». Ижтимоий фаол ўқувчигина бундай фазилатларнинг соҳиби бўла олади.

Аслида, болада ижтимоий фаоллик анча эрта таркиб топа бошлайди. Оилада, мактабга таълим муассасаларида, умумий ўрта таълим тизимида боланинг ижтимоийлашуви амалга ошиб боради. Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида таълим олиш даври ўқувчиларнинг ижтимоий фаоллиги энг кучайган палла ҳисобланади.

Касбга йўналтириш ва танлаш ишлари тўғри йўлга қўйилганда ўқиш давомида қийин муаммолар келиб чиқмайди. Акс ҳолда, биринчи навбатда, ўқувчининг давомати (дарсга қатнашиши) суст бўлади. Иккинчидан, фанларни ўзлаштиришда қийинчиликларга дуч келади. Учинчидан, касбий тайёргарлиги бўш бўлади. Ўқувчидаги ижтимоий фаоллик ўрнини сустлаштириб, бефарқлик, масъулиятсизлик каби салбий ҳусусиятлар эгаллаи бошлайди. Бундай иллатларнинг олдини олиш учун коллежда дарслар энг юқори савияда, инновацион технологиялардан фойдаланган ҳолда ташкил этилиши ижобий натижа беради.

Гулистон 1-педагогика коллежиди бу йўналишда ибратли ишлар бажаришмоқда. Гулистон давлат университетининг «Педагогика ва психология» кафедраси билан ҳамкорлик шартномаси тузилган. Университет профессор-ўқитувчилари коллеж ўқитувчиларининг илмий-методик ишларига раҳбарлик қилади, интерфол методлардан фойдаланган ҳолда кўргазмалли дарслар ўтади, коллеж ўқитувчиларининг дарсларини кузатиб, таҳлил қилишди, малака оширишларида ёрдамлашмоқда.

Бўлажак ўқитувчи дарс жараёнида тарбия методларининг назарий асосларини билиб олади ва сўзлаб беришга ўрганади, тарбия методларининг таълим методларидан фарқини ажратади, тарбия методларини амалга қаттиқ этади, ундан самарали фойдаланишга одатланади. Гуруҳ ўқувчилари 5тадан микрогuruхларга бўлинади. Гуруҳларда ўғил-қизлар ҳамкорликда таълим, мунозара, муҳокама, ақлий ҳужум, шахсий фикр, муаммоли вазиятлар ечими сингари ўқитиш усулларини ўзлаштиришга киришади.

Даставвал ўқитувчи тарбия методларининг назарий асослари ва тавсифини аниқ ва қисқа қилиб кўргазмаллик асосида изоҳлаб беради. Ўқувчиларнинг ижтимоий фаоллигини кучайтириш мақсадида мазмунини мазмунини тўла қамраб олган муаммоли савол, вазифа, топшириқ ва вазиятлар ишлаб чиқади. Гуруҳдаги барча ўқувчиларнинг фикри инобатга олинган ҳолда битта микрогuruх экспертлик вазифасини бажариб боради. Эксперт микрогuruх компьютерда ишлаш, ўқувчиларнинг жавобларини тинглаш, фаол ва суст ўқувчиларни назорат қилиб бориш, рей-

тинг балларини ҳисоблаш каби вазифаларни бажаради. Эксперт гуруҳи вакиллари мавзуга оид муаммоли саволларни, оддийдан мураккабга, аниқдан ноаниққа, маълумдан номаълумга қараб борадиган турли даражадаги топшириқларни экранга чиқаради. Саволларга жавоб топиш учун аниқ вақт белгиланади. Вақт меъёрига амал қилиш бундай дарсларда катта аҳамиятга эга.

Ўқувчиларга бериладиган муаммоли топшириқ намуналари:

• Нима сабабдан тарбия методлари таснифланади, таснифланмаса бўлмайди, таснифлашнинг афзаллиги нимада деб ҳисоблайсиз? Фикрингизни изоҳланг.

• Бир пайтнинг ўзида бир қанча методлардан фойдаланиш мумкинми, агар мумкин бўлса, қандай қилиб бажарилади?

• Ўз-ўзини тарбиялаш методининг

Tajriba, sinov, natija

қайси турларига амал қиласиз, унинг фойдасини сезасизми?

• Оилангизда қандай тарбия методларидан фойдаланилади, сизга қайсилари маъқул, маъқул бўлмаганлари ҳам борми? Нима сабабдан маъқул эмаслигини изоҳлаб беринг.

• Гуруҳ раҳбарингизнинг фаолиятида қандай тарбия методлари кўпроқ учрайди, уларни янада бойитиш мумкинми? Сиз қандай методларни қўллашни хоҳлар эдингиз?

• Тарбияси оғир болаларга кимларни киритиш мумкин ва уларни нормал тарбиялаш учун нималар қилиш керак, қайси методлардан фойдаланса бўлади, деб ҳисоблайсиз?

• Она тили дарсида математика билан шуғулланиб ўтирган ўқувчини ўқитувчи тартибга қакирди. Ўқувчи расм чизиб ўтирган синфдошини кўрсатиб, «Нимага унга индамасдан мени уришаверасиз?» деб эътироз билдирди. Орқада ўтирган «қўл телефони» билан банд ўқувчилар ўз ўйинларини давом эттирди. Ўқитувчига қандай методлардан фойдаланишни тавсия этасиз?

• Дарс ўтаётган пайтнингизда бир ўқувчи безовта бўлиб, орқасига ўғирлиб синфдошига дағал муомала қилди. Тинч ўтиришни талаб қилдингиз. Бироз вақт ўтгандан кейин яна шу ҳолат такрорланди. Ўқувчини ўридан тургазиб уялтирддингиз. Яна дарс ўтишга халақит берсанг, қаттиқ жазолайман, деб кўрқитдингиз. Мени эмас, орқада ўтирган болани жазоланг, деб эътироз билдирди. Орқадаги ўқувчи ўзини жуда ибратли тутиб турар эди. Орадан маълум вақт ўтган, яна нотинчлик бошланди. Синфдаги ўқувчиларнинг бир қисми олдинда ўтирган ўқувчидан, қолган қисми орқадаги ўқувчидан тинчлик сақлашни сўрашди. Ўқитувчи иккаласини ҳам дарсдан чиқариб юборди.

Ташқарида жикқа-мушт бўлган ўқувчиларни мактаб директори синфга олиб кирди. Қандай методлардан фойдаланилса ушбу вазият тўғри ечимини топади деб ҳисоблайсиз?

Муаммоли савол ва топшириқлар микрогuruхларга бўлинган ҳолда муҳокама қилинади. Ҳар бир микрогuruх умумий ҳулосага келгандан кейин гуруҳ вакили жавобни изоҳлаб беради. Жавоб микрогuruхнинг бошқа аъзолари томонидан тўлдирилиши мумкин. Навбат билан ҳамманинг жавоби тингланади. Юқорида келтирилган муаммоли савол, вазифа, топшириқ ва вазиятлар таҳлил қилинишида ақлий ҳужум, мунозара, шахсий фикр, муҳокама методларидан фойдаланилади. Ҳар бир топшириқ бажарилгандан кейин эксперт гуруҳи аъзолари тўпланган рейтинг балларини эълон қилиб боради. Барча топшириқлар бажариб бўлингандан кейин ўқитувчи яқун ясайди. Фаол ўқувчилар рағбатлантирилади. Дарсга сустроқ қатнашган ўқувчилар кейинги дарсларда фаол бўлишга даъват этилади.

Бу йўналишда олиб борган тажриба-синов ишларимиз, ўтказган очик дарсларимиз, кузатиш ва таҳлилларимизга асосан айрим ҳулосаларга келдик:

1. Жамият тараққиётининг ҳозирги босқичида ижтимоий фаол шахсларни тарбиялаш энг долзарб масалалардан бири экан, бу вазифани узлуксиз таълимнинг барча босқичларида узвий ҳолда амалга ошириш зарур деб ҳисоблаймиз.

2. Касб-хунар коллежиди таҳсил олаётган ўқувчилар ёш ҳусусиятларига мос ҳолда ижтимоий фаолликка интилувчан бўладилар, ўзларига катталар томонидан алоҳида эътибор берилишини хоҳлайдилар. Тўғри ижтимоий-педагогик мулоқот ўрнатилганда таълим-тарбия жараёнининг фаол иштирокчисига айланиши аниқланди.

3. Ўқувчиларнинг ижтимоий фаоллиги дарсда, мустақил билим олишда, дарсдан, синфдан ва мактабдан ташқари тадбирларда ҳам намоён бўлади. Катталар йўналтириб ва рағбатлантириб боришса, бу жараённинг самарадорлиги янада юқори бўлади.

4. Ўқувчиларда ижтимоий фаоллик ноанъанавий дарсларда, педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланилганда яққол намоён бўлади.

5. Муаммоли таълимни айрим олимлар ўқувчиларни фаоллаштириш омили деб ҳисоблайди. Тизим даражасига кўтарилган муаммоли савол, вазифа, топшириқ ва вазиятларга жавоб топишда, чиндан ҳам, ўқувчиларнинг фаоллиги жуда юқори бўлишга эришиш мумкин.

Касб-хунар коллежларида ўтказиладиган дарсларда инновацион технологиялардан мунтазам фойдаланишни тавсия этамиз. Бунинг учун зарур кўникама ва малакаларни олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик ўрнатилганда мукамал эгаллаш имконияти пайдо бўлади. Ўқитувчининг шахсий ибрат-намунаси ҳам ўқувчининг мустақилликка, илмий-ижодий изланувчанликка қизиқишини ортттиради.

Ш.УСМОНОВА,
Гулистон давлат университети ўқитувчиси

ФАНЛАРАРО ИНТЕГРАЦИЯ

умумий ўрта таълим мактабларида ўқувчиларнинг янги дунёқарашини шакллантиришга хизмат қилади

Вақт ва дунё харитаси ҳақида тушунчалар

5-синф тарих фани дарслигида келтирилган «Тарихда йил ҳисоби» мавзуси (11—13-бетлар), 9-синф физика курсидаги «Вақтни ўлчаш. Тақвимлар» мавзуларига мос келади (123—125-бетлар). Шунинг учун бу мавзуларни интеграллаб ўқитиш жоиздир.

Дастлабки тақвим қадимги Мисрда яратилган. Мисрликлар ўз ҳаётини Нил дарёсисиз тасаввур эта олмаганлар. Нил дарёси суви улар учун ҳаёт-мамонт мансаласи эди. Айни пайтда, дарё сувининг қачон тошқинини билиш ҳам ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга бўлган. Чунки дарёнинг кейинги тошқинига қадар қанчаларни тозаллаб, тўғонларни тузатиб қўйишлари керак эди. Кузатув кейинги тошқинига қадар орадан 365 кун ўтишини кўрсатган. Шу туфайли мисрликлар 365 кунни 30 кунлик қилиб, 12 ойга бўлганлар. Қолган 5 кунни йил охирига қўшимча сифатида жойлаштиришган. Шу тариха илк календар вужудга келган. Бироқ мисрликлар йил ҳисобида 6 соатга англишган эдилар. Бу 6 соатлик фарқ ҳар 4 йилда бир кеча-кундузлик хатоллиқни келтириб чиқарган.

9-синф «Физика» дарслигида «Юлий календарини», «Григорий календарини», «Вақтнинг ўлчаш. Тақвимлар» мавзуларига қўйиладиган ёндашилган. Вақтни ўлчаш учун даврий жараёнлардан фойдаланилади. Вақтнинг эталонини аниқлашга эҳтиёж унинг бирлигини аниқлаш заруриятини туғдирди. Юракнинг уриши, механик тебраниш, қуёшнинг чиқиши ёки ботиши каби такрорланув-

аниқлаш ва таққослашда ноқулайлик туғдирди, катта аниқликни талаб қиладиган ҳолларда олимларни қаноатлан-тирмади. Шу боис аниқлик даражаси янада юқори бўлган соатларга эҳтиёж туғилди. Натижада электрон соатлар, атом тебранишларига асосланган атом соатлари яратилди.

1967 йили вақтнинг атом эталони сифатида Цезий 133 атоми нурланишининг 9192631770 та тебраниш даври давомийлиги бир физик сония деб қабул қилинди.

Энди вақтнинг аниқлик даражаси 1012 сония бўлиб, 30000 йилда бир сониягача хатоллик бўлиши мумкин. Мазкур эталон вақтнинг табиий бирлиги деб юритилади.

Тақвимлар. Қадимда Ернинг Куёш атрофида айланиш вақти — 1 йилни 365 куну 6 соат деб ҳисоблаган. Бир йилдаги кунлар сонини бутун сонга тенг деб олиш қулайдир. Миллоддан аввалги 45 йилда Римда Юлий Цезар томонидан қабул қилинган тақвим 1582 йилгача амал қилган.

Юлий тақвими бўйича уч йил кетма-кет 365 кундан олинб, ҳар тўртинчи йил 366 кун ҳисобланади. Кетма-кет келган уч йил оддий йиллар, тўртинчи йил эса кабиса йили дейилади.

«Тарихда йил ҳисоби» мавзусида ҳам вақтнинг кунларга, ҳафталарга, ойларга ва йилларга бўлиб ҳисобланиши, тақвимга йил, ой ва кунларнинг номлари ёзиб қўйилган. Вақтни ўлчаш учун даврий жараёнлардан фойдаланилади. Вақтнинг эталонини аниқлашга эҳтиёж унинг бирлигини аниқлаш заруриятини туғдирди. Юракнинг уриши, механик тебраниш, қуёшнинг чиқиши ёки ботиши каби такрорланув-

Ўқувчини дарсга қизиқтириш ва педагогик жараёнинг фаол аъзосига айлантириш учун нима қилиш керак? Урганч шаҳридаги 1-умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Райхон Мадраҳимова ҳар бир дарсга тайёргарлик кўришда шу каби саволларга жавоб излайди. Янги педагогик технологиялар, интерфаол усуллардан фойдаланиш билан бирга кўргазмалар қурошлар ёрдамида ҳам мавзунинг қизиқарли тушуниришга интилади. «Иш қуролининг саз бўлса, машаққатинг оз бўлар» нақлини фаолиятида шиор қилиб олган муаллимнинг 4-синф ўқувчиларига математика фанидан «Тезлик, масофа, вақт» мавзусида ўтган бир соатлик дарсини кузатдик.

— Дарсда вақтдан унумли фойдаланишимиз керак, болалар! Шундайми?

— Албатта! Бўлмаса улгуролмай қоламиз.

— Мавзунинг «Ақлий ҳужум» билан бошлаймиз. Ҳамма кўпайтириш жадвалини билиши зарур. Чунки ўлчов бирликларидан саволлар занжирсимон кетма-кетликда берилди.

Дарсда мингликлар таркибига кировчи сонларни кўшиш, айириш, кўпайтириш, бўлиш амаллари тартибда арифметик диктант олиниб, ўқувчиларга тўрт-бешта топшириқ берилди. Ўқувчиларнинг кўп хонали сонларнинг номланишини ёзиши ва ўқий олишига аҳамият қаратилди. Сўнг бўлимга доир мисол-масалаларга навбат келди. Арифметик мисол ҳам ишлаб бўлингач, амалий ишга ўтилди.

Ўқувчилар ўқитувчи қўлидаги шаклнинг эни ва бўйи, юзасини топиш учун дастлаб шаклни чизишди. Сўнг узунлик ўлчовини аниқлаб, юзасини топишди. Кейинги мавзуга доир масала слайд орқали ўқувчилар эътиборига ҳавола этилди. Автомобиль ва қўшнинг ҳаракати намойиш этилгач, ўқувчилар уларнинг бир хил вақтда икки хил масофани босиб ўтишига гувоҳ бўлишди. Математик амалиётда болалар вақтни ҳисоблаб туришди ва бевосита амалий иш ўтказувчи сифатида натижаларни таърифлашди. Агарда кимнинг жавоби нотўғри бўлса, хато биргаликда тузатилади ва ўша ўқувчи амалий ишни қайтадан ўтказди. Шундан сўнг ўқитувчи «Ҳаракат ва сўз биргаликда» усули асосида ўқувчиларнинг билимини текширди. Арифметик диктантга боғлаб слайдда муаммоларни вазит яратилди.

Доскага осилган плакатга тезлик, масофа, вақтнинг жадвали чизилди. Жадвалнинг пастки қисмидан кабу-

нинг фикри умумлаштирилиб, масала ечими топилди.

Дарс якунида ўқувчилар билимидаги бўлиқни аниқлаш мақсадида мавзуга доир кичик тест олинди. Тест жавоблари доскага ёзилгач, ўқувчилар ўзларини текширишди. Ўқитувчи эса натижага қараб ким билан дарсдан кейин қолиб ишлаш лозимлигини белгилаб олди.

Дарсини кузатиш жараёнида

ИШ ҚУРОЛИНГ СОЗ БЎЛСА...

тарнинг сурати ва қўзғалувчи рақамлар ўрин олди.

Қўшнинг тезлиги 60 км/соат, масофа эса 240 км. Ўқувчилар масофанинг қанча вақтда босиб ўтилишини аниқлашга киришди.

Энг билимдон ўқувчилардан Абдурахмон Куронбоев, Азизбек Бобоев, Нилуфар Обдалиёзова, Хонимжон Матжонова биринчилар қатори топшириқни удалашди. Кабулар 240 км масофани 4 соатда босиб ўтди.

Дарс шу тарзда давом этди. Масалалар ечишда «Фикрлар ҳаритаси» усулидан фойдаланилди. Барча ўқувчи-

ўқитувчи мультимедиа воситалари ёрдамида мультфильм қаҳрамонларини мавзуга мослаб ҳаракатлантирганига гувоҳ бўлдик. Бу ўқувчиларнинг дарсга қизиқишини янада оширди. Райхон Мадраҳимова ҳар бир дарсда ана шундай ранг-баранг кўргазмалар қурошлардан фойдаланган ҳолда ўтишга интилади.

Урганч шаҳридаги 17-мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Барно Рамонова ҳам бу борада ўзига хос таърибга эга.

— Ўқувчини дарсга қизиқтиришда кўргазмалар қурошлардан, мультимедиа

Boshlang'ich ta'lim

воситаси ва слайдлардан самарали фойдаланишга ҳаракат қиламан. Слайдларни мавзуга мослаб ўзим яратаман. Ноанъанавий усуллардан фойдаланганимда ўқувчиларимнинг фаолияти ошганини сезаман. «Уч ҳақиқат, бир ёлгон» ўйини ҳам болаларни жулда қизиқтиради. Ўқувчи доскага тўртта мисол ёзади. Ўтирганлар уларнинг орасидан нотўғрисини топади. Зийрак болалар навбат билан ёлгон мисолни кўрсатишади. Жуфтликлар асосида бир-бирларининг ишини текширишлари ҳам мумкин. Масала ечишда ҳам ёрдамчи воситалардан фойдаланган ҳолда таҳлил қилиш, мулоҳаза юриштиш, қайси амални танлаш зарурлигини исботлаш керак. Масалан, Анварда учта олма бор. Адҳамнинг олмаси битта кўп. Адҳамнинг олмаси неча? Ўқитувчи доскага қуйидаги рақамларни ёзади: 3, 1та ортиқ? Кейин болалар жавобни дафтарларига ёзадилар: 3+1=4. Ўқитувчи болаларнинг бу жавобини асослаш учун йўналтирувчи саволлар беради.

— Нима учун кўшиш амалини бажардингиз?

— Қилирилаётган сон биттага катта, шунинг учун кўшиш амалини бажардим.

— Биттага катта (кўп) дегани нима билдиради?

— Бу Анварда қанча бўлса, Адҳамда шунча ва яна 1та ортиқча деганидир.

Бошқотирмалар ва тестлардан фойдаланиб дарс ўтиш ҳам ўқувчининг фаолигини ва математикага қизиқишини оширади. Ўқитувчиларнинг мақсади — таълим сифати ва самарадорлигига эришишдан иборат. Ўқувчи дарсдан зерикмаслиги, мавзунинг алоҳида ўзлаштириши учун эса замонавий ўқитувчи ҳар бир дарсда кўргазмалар қурошлар ва янги педагогик технологияларидан самарали фойдаланиши зарур. Чунки мазкур жиҳат мавзунинг тушуниришнинг соддалаштирибгина қолмасдан, ўқувчиларнинг ҳам дарсда мажбуран эмас, қизиқиш ва иштиёқ билан ўтиришларига сабаб бўлади.

Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ЎҚИНГ, МАҲОРАТИНГИЗ ОШАДИ

«Бошланғич таълим» журнаlining 12-сонини нашрдан чиқди. Журналнинг ушбу сони Халқ таълими вазирлигининг умумтаълим мактабларида ўқув-тарбия жараёнини ривожлантириш бош бошқармаси бошлиғи Йўлдош Асадов билан Халқ таълими вазирлигининг «Умумтаълим мактабларида бошланғич таълимининг самарадорлигини ошириш тўғрисида»ги буйруғининг аҳамияти, мазмун-моҳиятига бағишланган суҳбат билан бошланган.

Зебо Намозова-нинг «Диктант ёзиш ва ёздриш санъати» мақоласида диктант ва уни ёзиш, ёздриш меъёрлари, қоидалари ҳамда ўзига хос жиҳатлари тўлақонли ёритиб берилган.

Шунингдек, журнал саҳифаларида «Ватанга муҳаббат», «Ўқувчининг нутқ маданияти», «Гигиеник таълимга интерактив ёндашув», «Спорт — гўзаллик, соғлиқ тантанаси» каби мақолалар чоп этилган. Педагогик технологиялардан фойдаланиш усуллари акс этирилган «Дарс жараёнини

ташқил этиш», «Пирамида усули», «Оиладаги ўрнин ва вазифам» каби мавзулардаги мақолалар бошланғич синф ўқитувчиларига дарс жараёнида асқотиши шубҳасиз.

Қизиқувчан ўқитувчилар Хитойдаги бошланғич таълим билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўладилар. «Сехрли грамматика» руқнидаги «Бу менинг дўстим» саҳифаси орқали ўқувчиларда гап тузиш кўникмалари шакллантирилади.

А.НОРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

КИТОБ — ЯХШИ ДЎСТ

Учтепа туманидаги 229-умумтаълим мактабида ўқувчилар қалбида китобга меҳр уйғотиш мақсадида турли тадбирлар ўтказиш аниёнага айланган. Ўғил-қизлар маънавий оламини бойитиш учун ташқил этилган навбатдаги учрашувга Ўзбекистон ёзувчилар уюммаси аъзоси, кўплаб ижод намуналар дарсликлардан ўрин олган шоира Кавсар Турдиева таклиф этилди. Кечада бошланғич синф ўқувчилари шоира ижоди билан яқиндан танишишди, самими суҳбатлашди.

— Китобдан яхши дўст йўқ, дея бежиз айтилмаган. Шу боис ўқувчиларимизни 1-синфдан бошлаб бадиий адабиётга ошно этишга ҳаракат қиламиз, — дейди бошланғич синф ўқитувчиси Муяссар

Каримова. — Бугунги тадбир ҳам бола тафаккурини ривожлантириш, дунёқарашини ўстириш мақсадида ташқил этилди. Бу каби учрашувлар ўқувчиларнинг юксак маънавий инсон бўлиб камол топишида катта аҳамиятга эга.

Тадбирда шоиранинг «Топган тополқ» ҳамда «Дунёни сақлар болалар» китобларидан шеър ва топшмоқлар айтиб, фаол иштирок этган ўқувчилар эсдалик совғалари билан тақдирланди. Қизиқарли савол-жавобларга бой ўтган учрашув барчада яхши таассурот қолдирди.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

Бозор оралаб кетарканман, қўлига бир даста дискни ушлаб олган бола мени тўхтатди.

— Опа, кино, концерт, мультфильмлар бор. Энг сўнгилар. Қайси биридан берай? Жиянларга олинг, маз-за қилиб кўради, — сотувчи гапини ҳеч тўхтатмасди.... Мультфильм деганига қизиқиб, дисклар орасидан иккитасини танладим. Сиртидаги суратларни кўриб ҳайратим ошди. Ўндан ортик мультфильм: «Мадагаскар», «Музлик даври», «Кунгфу Панда», «Фаришталар ороли»...

Буларнинг ҳар бири уч ёки тўрт сериядан. Наҳотки, мультфильмлар бозори шунчалик чаққон бўлса? Агар бундай дисклардан биттаси болага совға қилинса борми, шубҳасиз, бир куни телевизор қаршисида ўтади.

Мюнхаузен саргузаштлари катта авлод вакиллари яхши таниш. Мўйловдор амаки ўз қалпоғи билан қасам ичиб, кечинмаларини кучуги Матилдага сўзлаб беради. Ҳеч бир қурол-аслаҳасиз ақл билан муаммоларини ҳал этиши мультфильм муваффақиятини таъминлаган. У ҳам сериал тарзидега ишланган, аммо вақти ўн дақиқадан ошмайди.

— Бола телевизор қаршисида узлуксиз 20 минутдан зиёд ўтирмаслиги керак, — дейди пойтахтдаги 30-оилавий поликлиниканинг кўз шифокори Шохиста Отахўжаева. — Ҳозирги баъзи мультфильмлар давомийлиги 60 дақиқадан кам эмас. Бундай узок вақт телевизорга тикилиб ўтириш бола кўзини чарчатади, кўриш қобилиятининг пасайишига олиб келади. Оқибатда бош оғриги пайдо бўлади. Бу — асаб касаллигининг бирламчи омилларидандир. Шу боис мезърга қатъий амал қилиш керак.

Дискларни DVD плейер орқали кўра бошладим. Мультфильм кичкинтойларга мўлжаллангандек, аммо воқеалар ривожини кузатиб, у катта ёшлар учун мўлжалланганлигига амин бўласиз. Масалан, «Музлик даврини» олайлик. Мультфильмнинг бош қаҳрамони мамонт. У инсон боласини қутқариш мақсадида бошидан кўп савдоларни ўтказида. Режиссура ва сценарийнинг мукамаллиги катта ёшларнинг ҳам бефарқ қолдирмайди. Мамонт образи орқали меҳроқибат, инсоний туйғулар улугланган. Бироқ мультфильмда шундай воқеалар ҳам борки, таҳликага тушасан киши. Муз қоясининг иккига бўлиниб, митти хайвончанинг устига қулаши, сувга чўкаётган мамонтнинг нафаси чиқмай, қийналиши, ё унинг хар туми ёрдамида музтепага тирмашиб чиқиши ва йиқилиши, қийқўприк орқали вулқон лаваси устидан ўтгаётган хайвонларнинг ағдарилиб тушиши, кўзи ёриш арафасидаги мамонтга динозаврча-

ларнинг ҳужуми, катта заҳарли гул ичига шер ва филнинг тикилиб қолиши...

Энди ўйлаб кўрайлик: бу қаби таҳликали ҳолатлар жажжи болакай асабига сал-

болага истаган мобил алоқа аппарати берилса, у матоҳнинг барча функцияларини бошдан охиригача қийинчиликсиз амалга оширади. Мультфильмлар ҳам боланинг талаби ва дунёқараши даражасидаги анимацион фильмларни яратиш пайида. Тиниқ тасвир, ҳаракатларнинг мутаносиблиги, ўзига хос ранг-баранглик болани телевизор қаршисида соатлаб михламоқда. Таниш қаҳрамонларнинг тугалланмаган саргузаштлари эса, яна ва яна уларни ўзига жалб этади...

— Ёшлик пайтимизда «Оқшом эртаклари» кўрсатуви намойиш этиларди, — дейди педагог Нигора Жонпўлатова. — Ўн дақиқалик мультфильмни сабрсизлик

фильмлар сотиб оламан.

Болалар ўртасида сўров ўтказилиб, «Ҳозирги мультфильмларнинг нимаси сенга ёқадими?» деган савол берилди. Жажжи респондентларнинг аксарияти «Узоқ вақт давом этиши ёқади», дея жавоб қайтарди. Демак, кўп сериали мультфильмлар уларнинг эътиборини тортмоқда. Болакайларни 10 дақиқали мультфильмлар қониқтирмапти. Анимацион фильмларда ижобий

San'at va siyrat

дейди Термиз шаҳридаги 3-мактабнинг 3-синф ўқувчиси Зафар Толипов. — Ўйдаги компьютеримиз интернет тармоғига уланган. Сайтга кириб, бирор мультфильм номи ёзилса, бас, расмлари, номлари билан экранда пайдо бўлади. У ерда томошабинларнинг ёши ҳам белгилаб қўйилган. Мен устига «6+» деб ёзилган тўпламдаги мультфильмларни кўраман. Ўндан катта ёшдагиларга мўлжалланганларини кўришимга рухсат йўқ. Менга ёқадиган мультфильм, бу — «Турбо».

Ушбу мультфильмда бош қаҳрамон шиллиққурт; у машиналар билан пойгада иштираётган. Табиатда жуда секин ҳаракатланувчи ушбу жониворни режиссёрлар моҳир ҳайдовчига тенглаштиради. Ҳаётда мақсадга эришиш учун интилиш кераклиги шиллиққурт орқали очиб берилган. Бирок, фикримча бу болани чалғитида.

Қизалоққа пингвин расми кўрсатилиб, «Бу қаерда яшайди?» деб сўралганда у «Мадагаскарда», дейди. Бундай чалқашликлар болада пингвин тропик ўлкада яшайди, деган нотўғри фикрни шакллантириши мумкин. «Мадагаскар» мультфильмида жирафа билан бегемотнинг ишқий муносабати ҳам таажубланарли. Икки ўхшамаган хайвоннинг бир-бирига кўнгли қўйиши ақлга сиймайдиган ҳолат. Режиссёрлар бу билан бошқа-бошқа миллат вакиллариинг турмуш қуришини назарда тутгандир. Лекин бу бола онгига сингдириладиган тушунчани?

Ўзбекистон миллий телерадиокомпаниясининг «Болажон» телеканали орқали берилётган ранг-баранг кўнгличар кўрсатувлар, инглиз тили сабоқлари ва айнан бола ёшига мос мультфильмлар болаларга бирдек манзур бўлмоқда. «Шифокор қизалок» мультфильми қизалоқларнинг сеvimли томошасига айланган. Каналнинг соат 21:00 да тугаши ҳам болаларнинг ором вақтидан дарак.

Ҳар қадамда дисклар, интернет ёки телевизор орқали мультфильмларнинг турли хилини учратиш мумкин. Болага ўндан ортик мультфильм жамланган диск олиб бериб, уни соатлаб экан қаршисига михлаганимизда жигарбандларимизни қаерга бошлаётганимизни кўз олдимизга келтирайлик. Шундагина уларни турли хавф-хатарлардан асраймиз. Улар бизни эмас, мультфильм қаҳрамонларини идеал қилиб олишларига йўл қўйиб бермайлик.

Феруза ХОЛМУРОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

БОЛА ВА МУЛЬТФИЛЬМ

бий таъсир этмаслигига ким қафолат бера олади?

— Ҳаётнинг ёрқин ранглари мурғак қалб эгалари мультфильмлар орқали ағдайди, — дейди психолог Фурқат Алимбоев. — Уларни бу оламдан маҳрум этиш мумкин эмас. Тўғри, ҳозирги мультфильмларнинг вақти узайган, воқеалар ривож кескин. Лекин ҳар бирида ижобий мақсадлар мужасам. Шу ўринда ота-онанинг ўрни муҳим. Мультфильмларнинг бола ёшига мосини танлаш керак. Кейин болани экран вақтини чегаралашга ўргатиш лозим. Томоша вақтида болангизни кузатсангиз, у гоҳ қулиб, гоҳида асабийлашининг гувоҳи бўласиз. Демак, бола руҳий хиссиётга берилмапти. Бунга бефарқ қараб бўлмайди. Ҳар бир мультфильм ота-она назоратида қўрилса, мақсадга мувофиқ.

Тараққийёт бола онгининг тез суръатда ўсишига олиб келмоқда. Агар беш ёшли

билан кутардик. Бу вақтгача барча юмушларни бажаришга улгурардик. «Топилмалар идораси», «Сеними, шошмай тур!» «Лоло ва Пеле» мультсериалларини қайта-қайта кўрардик. Ҳозир фарзандларимиз истаган каналдан соатлаб мультфильм томоша қилиш имконига эга. Икки фарзандим бор. Телевизорда эртаю кеч мультфильм қўйилса-да, уларга маънавий озуқа оладиганларинигина кўришга рухсат бераман...

Гоҳида болани экран олдида михлаб, ўз юмушларимиз билан банд бўламиз. Шунда мультфильмларнинг вақти узунлиги бизга қўл келади. Сабаби — рўзгор ишларини саранжомлашимиз учун уларни телевизор овутиб туради. Лекин боламиз у орқали қанчадан-қанча керак-ноқерак маълумотни «ҳазми» қилиб улгуради. Буни ҳеч ўйлаб кўрмаймиз. Тан олиш керак, соатлаб мультфильм томоша қилаётган фарзандимиз билан гурунлашиш вақт топилайми.

— Ўйдаги ишлар тигиз бўлса-да, фарзандларим билан мультфильмни биргаликда кўраман, — дейди 29 ёшли Зарифа Бобожонова. — Фильм тугагач, бу ҳақда уларнинг фикрини сўрайман. Агар хулосаси нотўғри бўлса, уни ижобий томонга ўзгартираман. Воқеалари таҳликали мультфильмлар бисёр. Кичик ёшларга мўлжалланганлари ҳам кўп. Фарзандларим кичик бўлгани боис ёшига мос мульт-

ёки салбий қаҳрамонлар хатти-ҳаракатлари бўрттириб кўрсатилиши боланинг ўша жониворни яхши ёки ёмон қўриб қолишига сабаб бўлмоқда. Бир куни тўрт яшар болакай мушукни азоблаётганини кўрдим ва нимага бундай қилаётганини сўрадим. Шунда у «Бу доим Жеррини шундай қийнайди», деди. Кўрииб турибдики, бола сичқонга меҳр қўйиб, мушукдан нафратланмоқда. Бу бола онгига мультфильмлар таъсирининг аққол исботи.

Замонавий мультфильмлардаги яна бир жиҳат шукки, персонажлар борган сари кичиклашиб бормоқда. Бундан беш-ўн йил илгари сичқон, каламушлар ва нимага бундай эди. Бугун эса кўрт-қумурскалар асосий ўринни эгаллади. Тўғри, бола барча жониворларга меҳрли бўлиши керак, лекин унинг характерини шакллантиришда шер тимсоли қаерда-ю, сичқон ва шиллиққуртнинг идеал бўлиши қайда?

Мультфильм кўраётган бола экранга тобора яқинлашиб бораётганига гувоҳ бўламиз. Бу уларнинг ўша оламга талпинишидан дарак. Бола мультфильмлар орқали олаётган маълумотнинг тўғри ё нотўғрилигини фохлашида ота-онанинг ўрни жуда муҳим. Бола бўш вақтини телевизор ёки компьютерга бағишладими, демак, уни назоратсиз қолдириб бўлмайди.

— Мен ўзимга керак мультфильмларни интернет орқали излаб топаман, —

Туризм жаҳон миқёсида тез суръатлар билан ривожланиб бораётган тармоқлардан биридир. Ҳозирда у жаҳон яппи маҳсулотининг ва истеъмол савдосининг ўндан бир қисмини, дунё экспортининг 8 фоизини, савдо хизматининг 30 фоизини, халқаро инвестицияларнинг 11 фоиздан ортигини ташкил этмоқда. Соҳанинг ривожланиш даражасини кейинги 50 йил мобайнида халқаро туризм кўрсаткичи 32 баробарга, ундан келадиган даромад эса 250 мартабагача ўсганлигида ҳам кўриш мумкин.

Агротуризм «қишлоқ туризми», «деҳқончилик туризми», «фермер туризми» каби номлар билан XX асрнинг 70-йилларида Европада юзага келди. Италияда 1985 йил 5 декабрда агротуризм тўғрисида алоҳида қонун қабул қилиниб, туризмнинг ушбу тури билан шўғулланаётган фермерлар учун солиқ имтиёзлари, қулай банк кредитлари, ин-

бошқа туризм шакллари билан фарқи нимада? Агротуризм — «аграр» + «туризм» сўзлар бирикмасидан иборат бўлган атама. «Туризм» сўзи француз тилидан олинган бўлиб, саёҳат қилиш, дам олиш билан бирга спорт ва умумтарбиявий, маънавий-маърифий вазифаларни бажариш каби маъноларни англатади. «Аграр» сўзи кенг маънода аграр муносабатлар, кишилар-

сисларни тайёрлаш малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш тизимлилиги каби йўналтирувчи қоидаларга амал қилишни талаб этади. Ҳамда уларни тегишли

циялари, фанлар билан ўзаро алоқадорлиги, бошқаруви, маркетинг ва менежменти, сервис ва хизмат кўрсатиш асослари, таълим ва тарбияси, тегишли меъё-

банд аҳолининг ва валюта тушумининг учдан бир қисми, ички товар айланмасининг 70 фоиздан ортиғи аграр соҳа ҳиссасига тўғри келмоқда. Шунинг учун ҳам

АГРОТУРИЗМ: ФАН, ТАЪЛИМ ВА АМАЛИЁТ БИРЛИГИ

жадал ривожланаётган соҳа

формациядан маълумотларни бепул олиш имкониятини яратилди. Натижада агротуристтик сервис ва агротуристтик маршрутлар кескин равишда ривожланиб кетди. Агар 1985 йили Италия провинцияларидаги фермерлар 550 минг туристни қабул қилган бўлса, 2010 йилга келиб сайёҳларнинг сони 3,5 миллиондан ортиб кетди. Агротуризмдан тушган соф даромад 1,2 миллиард АҚШ долларига етган. Бундай иқтисодий таъриба Франция, Германия ва Ирландия каби мамлакатларда ҳам агротуризм ривожланишига туртки бўлди. Кейинги пайтларда худди шундай жараён Польша, Чехия, Болгария, Украина, Россия давлатларида ҳам кузатилаётган.

Ҳаммаишга маълумки, ҳар бир соҳани юксак даражада ривожлантириш учун авваламбор етук кадрларга эҳтиёж юзага келади. Туризм, хусусан, агротуризм ҳам бундан истисно эмас, албатта. Кадрлар тайёрлаш учун эса муайян таълим соҳасини юзага келтириш талаб этади. Таълим бор жойда ўқитиладиган фан ёки ўқув курсининг мавжудлиги аксиомалар. Фан эса, ўз навбатида, унинг илмий-назарий асосини яратишга ундайди. Шундай қилиб, қай даражада ва миқёсда бўлишдан қатъи назар, **агротуризмни ривожлантиришда унинг юқори даражасига олиб чиқиш учун фан таълим амалиёт** бирлигини ва уларнинг ишлаш механизмни йўлга қўйиш зарур бўлади.

МУСТАКИЛ ФАН СИФАТИДА

Ҳўш, агротуризм қандай маънони англатади? Унинг

нинг қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини етиштиришлари, қайта ишлашлари ва реализация қилишлари билан боғлиқ ижтимоий муносабатлардир. Ушбу тушунчалардан келиб чиққан ҳолда **агротуризм — кишиларнинг доимий яшаш жойларидан дам олиш, спорт билан шўғулланиш, соғломлашиш, маърифий-маънавий каби тадбирларни амалга ошириш мақсадида қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқариш, қайта тайёрлаш, сақлаш, реализация қилиш билан боғлиқ барча жараён, воқеа ва ҳолатларни томоша қилиш мақсадида қиладиган саёҳатларидир.**

Агротуризмнинг мақсади — қишлоқ ҳўжалигини барқарор ривожлантириш учун унинг туристик имкониятларидан кенг фойдаланиш. Ушбу мақсад ягона, умумэтироф этилган фан ва таълимни яратишни; маҳаллий, миллий, минтақавий ва глобал миқёсда ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқишни; миллий қонунчилик базасини яратишни; молия ва кредит тизимини шакллантиришни; реклама ва уни оммалаштириш йўллари қидириб топишни; миллий туризм индустриясини тизимда мустақил тармоқ сифатида ривожлантириш каби **вазифаларни** қўяди.

Мазкур вазифаларни бажариш муайян **агротуристтик принциплар**, яъни қишлоқ аҳолисини қўшимча маблағ билан таъминлаш имкониятига эгаллиги, агротуризмни бошқа туризм билан қўшиб олиб бориш устуворлиги, иштирокчилар учун имтиёзлилик, мутахас-

сонун ҳужжатларида акс эттириш мақсада мувофиқдир.

Агротуристтик объектлар. Сайёҳлар эътибори 3 хил шаклда намоён бўлади: **агромажмуалар** — эътиборга молик экин майдонлари ва чорвачилик комплекслари, балиқчилик, асаларичилик, пиллачилик, паррандачилик каби ҳўжаликлар ва улардаги ишлаб чиқариш жараёнлари; **мавсумий байрамлар** — экин ҳамда ҳосил йиғиш тадбирлари ва сайллар, кўргазмалар **миллий урф-одат ва маросимлар** — тарихан нишонланиб келинаётган ва қишлоқдаги урф-одатлар билан боғлиқ бўлган ҳолатлар.

Агротуризм субъекти ёки унинг қатнашчилари бўлиб жисмоний (деҳқон ҳўжаликлари, фуқаролар, оилавий пудратчилар, яқка тартибда фаолият кўрсатадиган тадбиркор ва бошқалар) ва юридик (агрокомбинатлар, корхоналар, фермер ва деҳқон ҳўжаликлари, қишлоқ фуқаролар йиғинлари, ташкилотлар, жамоалар каби) шахслар бўлиши мумкин. Лўнда қилиб айтганда, ўз мулки, ҳўжалик юртиши ёки оператив бошқарувида агротуризм билан шўғулланиш имкониятини берувчи мол-мулкка эга бўлган шахслар, ташкилот, корхона ва муассасалар туристларни қорлай олади. **Сайёҳлар сифатида иккинчи томондан жисмоний ва юридик шахслар қатнашувчи ҳисобланади.**

Бир мақолада агротуризм фанининг барча илмий жиҳатларини очиб бериш қийин. Чунки фан агротуризмнинг предмети, методологияси, методлари, концеп-

рий-ҳуқуқий ҳужжатлар билан боғлиқ бир қатор назарий муаммолар ва уларнинг илмий ечимларига оид масалаларга ҳам ойдинлик киритиши керак.

АГРОТУРИСТИК ТАЪЛИМ

Агротуристтик таълим — агротуристтик билим, малака ва кўникмалар (компетенциялар) ҳосил қилиш жараёни, кишини ҳаётга, мустақил фаолиятга тайёрлашнинг асосий воситаси. **Ўз-луксиз агротуристтик таълим** — миллий таълим тизимининг барча босқичларида маълум бир исархик поғонада жойлашган агротуристтик билим беришни оддийдан мураккаб томон олиб боровчи кадрлар тайёрлаш тузилмаси ва унинг фаолият кўрсатиш муҳити.

ЮРТИМИЗДАГИ ИСТИКБОЛЛАР

Ўзбекистон деҳқончилигининг энг қадимий ўчоқларидан бири. Бу ерда ғўза миллоддан аввалги VII-VI асрлардан бўён етиштириб келинаётгани маълум. Ўрта Осиё ҳудудидан бундан қарийб 3 минг йил аввал ҳам ғалла экинлари, шоли, кунжут, қовун, ток ва бошқалар ўстирилган. Қадимий аграр маданият мамлакатимизда ўзига хос қишлоқ ҳўжалик ишлаб чиқариш ва қайта ишлашга, анъаналарига, урф-одатларига, байрамларининг шаклланишига олиб келди. Улар ҳеч бир юртда учрамаслиги боис сайёҳларнинг эътиборини тортгани шубҳа йўқ.

Ҳозирда юртимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар тизимда қишлоқ ҳўжалигига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Чунки яппи ички маҳсулотнинг 30 фоизга яқини, иш билан

аграр соҳанинг имкониятларидан фойдаланиб, жумладан, туризм орқали ҳам қишлоқ аҳолисининг фаровонлигини янада оширишга эришиш мумкин.

Ўзбекистонда агротуризмни юқорида қайд этилганидек учта шаклда ривожлантириш мумкин. Масалан, ўзига хос пахта, ғалла, шоли майдонлари, қорақўлчилик ва йилқичилик комплекслари, дарё балиқчилиги ва тоғ асаларичилиги, пиллачилик, паррандачилик каби ҳўжаликлар ва уларни ишлаб чиқариш жараёнларини акс эттирувчи агромажмуалар.

Наврўз байрами, «Сумалак сайли», «Сув сайли», «Тут сайли», Меҳржон байрами, «Қовун сайли», «Ўзум сайли», «Анжир сайли», «Анор сайли» каби мавсумий тадбирлар ҳам сайёҳларни жалб этади. Хоразм, Бойсун, Ургут, Фориш, Зомин, Наманган, Шохимардон каби юртимизнинг турли ғўшаларида қадимдан нишонланиб келинаётган «Суст хотин», «Қўли Куббон», «Пешқирон», «Биби сешанба», «Сув чашма» каби миллий урф-одат ва маросимлар ҳам агротуризмни ривожлантиришда ўзига хос ўрин тутди.

Хулоса қилиб айтганда, республикамизда агротуризмни ташкил этиш ва ривожлантириш учун барча имкониятлар мавжуд. Фақатгина уни фан—таълим—амалиёт тизимидаги мустақил туризм индустрияси даражасига олиб чиқиш талаб этилади. Зеро, қизматнинг бу янги тури нафақат қўшимча моддий ва молиявий ресурс, балки юксак маънавият ва маърифат мезонларидан ҳам биридир.

Асқар НИГМАТОВ,
ЎЗМУ профессори

WI-FI TЎLҚИНЛАРИ СПАЗМ САБАБЧИСИ

Даниялик бир гуруҳ олим-лар олиб борган изланишлар-да интернетга симсиз улан-иш имконини берувчи Wi-Fi тар-моғи тўлқинлари инсонлар ва хона-ки гулларга салбий таъсир кўрсатиши исботланди.

Мирлари спазми ва диққатни жамлашдаги салбий ўзгаришлар кузати-тилган. Шундан сўнг олимлар Wi-Fi тармоғига уланган компьютер-лар бор хонага 6 турдаги туяқда ўстирилувчи гулларни жойлашти-ришди. Орадан ўн икки кун ўтгач, барча гулларнинг барглари сўлиб ёки қорамтир тусга кириб қолгани кузатилди.

БУЙРАК ХАСТАЛИГИГА ОЛИБ КЕЛАДИ

Америкалик олимларнинг таъкидлашича, кун бўйи курсидан жим-май ишловчи кишиларга буйрак хасталиги ҳам хавф солиши мумкин.

80 мингдан зиёд кишини қам-раб олган янги тадқиқотда фаол ҳаракатни талаб этувчи касб билан шугулланувчиларга ўтириб ишлов-чиларга қараганда буйрак хастали-ги уч баробар қамроқ кузатилиши ўз исботини топди. Бунда ҳар қан-дай жисмоний фаоллик инobatга олинган. Тадқиқотчилар фикрига кўра, ўтириб ишловчилар ҳафта давомида бир соат охиёста югуриш ва тоза ҳавода уч соат сайр қилиш орқали хасталикнинг олдини олишлари мумкин.

Шуни унутмаслик лозимки, буйракларда тош пайдо бўлишига бошқа кўплаб омиллар ҳам сабаб бўлади. Жумладан, кучли калория-ли таомлар ҳам буйраклар фаолиятига салбий таъсир кўрсатади.

СУВ ЎСИМЛИКЛАРИДАН БИОЎНИЛҒИ

Нефть табиий шароитда миллион йиллар мобайнида шакллана-ди. Лаборатория шароитида эса бир неча дақиқа ичида нефть тай-ёрлаш мумкин. Бунда денгиз ва океанлар ҳудудида учрайдиган сув ўсим-ликларидан таркиб топган куюк нафта нефть хомашёси ва сув бил-ан аралаштирилиб, махсуслат тайёрланади.

PNNL компанияси (АҚШ) му-ҳандислари сув ўсимликларининг не-фтьга айлантириб берувчи техноло-гияни ишлаб чиқарди. «Genifuel» компанияси мазкур технологияга лицензия олди ва биоёнилғи олишга мўлжалланган тажриба-си-нов участкаси қурилишини бошлаб юборди.

Биомасса сув ва нефть хомашёси билан аралаштирилиб, бир соатга қолмасдан тайёр биоёнилғига айлан-тирилади. Шундан сўнг мазкур нефть

қайта ишланиб, ундан турли ёнилғи маҳсулотлари ҳам олинади.

Янги технология асосида олинган ёнилғи ҳозирча нархларнинг ар-зонлашувига олиб келмаган бўлса-да, айни пайтда биоёнилғи олишда қўлланилаётган усуллардан кўра самарали экани таъкидланмоқда.

ЧЕКИШ ГЕНЛАРНИ ЎЗГАРТИРАДИ

Уппсала университети (Швеция) мутахассислари томонидан ўтка-зилган янги тадқиқотда чекиш саратон ва диабет касалликлари ри-вожланиши билан боғлиқ бир қанча генлар тузилишини ўзгартариши мумкинлиги аниқланди.

Ҳар бир кишига ота-онасидан наслга оид ахборотларни ташувчи генлар мерос бўлиб ўтади. Вақт ўтиши билан улар айрим ўзгариш-ларга учраши мумкин. Масалан, кескайиш жараёни, носоглом ҳаёт тарзи ва салбий муҳит наслга оид генетик колларни ўзгартириб юбо-ришига қодир.

Изланишларда мутахассислар ана шундай ўзгаришларга ойдин-лик киритиш мақсадида чекувчи ва бундай зарарли олатдан йироқ бўлганларнинг генларини ўрганиб чи-қишди. Маълум бўлишича, чекувчилар генида кўплаб ўзгаришлар со-дир бўлар экан. Чекамдиганларга эса бундай ҳолат деярли кузатил-маган.

Лойиҳа раҳбари Оса Йоханссоннинг таъкидлашича, эпигенетик ўзгаришларга нафақат тамаки таркибидаги зарарли моддалар, балки сигаретани ёндириш пайтида ҳосил бўлувчи канцероген бирикмалар ҳам сабаб бўлиши мумкин.

Мутахассислар организмнинг ёмонлашуви таъсир этувчи моле-куллар механизмларни ўрганиш орқали чекиш оқибатида вужудга кел-адиган хасталикларга қарши самарали дори воситаларини яратиш мумкинлигини қайд этишмоқда.

Санжар РУСТАМОВ тайёрлади.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама

Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институтини қуйидаги кафедралар бўйича кафедра мудири, доцент, катта ўқитувчи ва ўқитувчи павозимларига ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

I. Дастгоҳли ранг-масвир кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Катта ўқитувчи

II. Чизматасвир кафедраси

1. Катта ўқитувчи
2. Ўқитувчи

III. Ҳайкалтарошлик кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Ўқитувчи

IV. Маҳобатли ранг-масвир кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Катта ўқитувчи
3. Ўқитувчи

V. Тасвирий санъат тарихи ва назарияси кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Доцент
3. Катта ўқитувчи

VI. Музейшунослик кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Катта ўқитувчи

VII. Дизайн кафедраси

1. Кафедра мудири

VIII. Меъморий ёдгорликлар безагини таъмирлаш ва бадиий кулолчилик кафедраси

1. Кафедра мудири

IX. Либос дизайни кафедраси

1. Катта ўқитувчи
2. Ўқитувчи

X. Тиллар ва адабиёт кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Катта ўқитувчи
3. Ўқитувчи

XI. Амалий графика кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Ўқитувчи

XII. Китоб графикаси ва миниатюра кафедраси

1. Кафедра мудири
2. Доцент
3. Катта ўқитувчи
4. Ўқитувчи

XIII. Информатика ва менежмент кафедраси

1. Катта ўқитувчи

XIV. Ижтимоий фанлар кафедраси

1. Ўқитувчи

XV. Театр беази ранг-масвири кафедраси

1. Ўқитувчи

XVI. Педагогика ва касбий таълим кафедраси

1. Кафедра мудири

Танловда иштирок этиш учун даъвогарлар қуйидаги ҳужжатларни тақдим қилишлари лозим:

- институт ректори номига ариза;
- ходимлар шахсий варақаси;
- олий маълумоти, илмий даражаси, илмий унвони ҳақидаги дипломлар ва аттестатларининг нусхалари, меҳнат дафтарчаси нусхаси;
- илмий ва ўқув-методик ишлари бўйича ҳисоботлар, ижодий ишлари руйхати, ижодий ишлар фото-альбоми, каталоглар.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида ин-ститут ходимлар бўлими томонидан қабул қилинади.

Манзилими: 100000, Тошкент шаҳри, Мироншоҳ кўчаси, 123-уй.

Тел: 255-18-33; факс: 255-18-92

Лобар яна тун бўйи тўлғониб чиқди. Уйкудан умидвор кўзларини юмган маҳал яна хаёл руҳига осойиш бермас, ҳориган жисмини зўрга у ёнидан бу ёнига олариб гўё... «Пешонамда яна не кунлар ёзилган экан, — ўзига-ўзи пи-чирларди у ёнида беўхшов хуррак отганча донг қотиб ётган эрига қараб. — Бу одам ҳам дунёда армон не эканини билармикан? У шу кўйи дераза ойнасига пи-тир-питир чирмашаётган мусичанинг тикир-тиқирдан хаёлларини йиғиб олгандай бўлди-ю, охишта бо-риб дарчани очаркан, хуш-хаво димоғига урилди. Шун-дагина хонани ёқимсиз ароқ хиди тўтиб кетганини сезгандай бўлди-да, девор-га суюнганча туриб қолди... Майсаларнинг юзини си-лаб, япроқларни эркалабига ёлғир шиваларди. Толи-қиб кетган қовоқлари кип-рикларини жуфтлаштирар, адоксиз ўйлар эса уни яна ортидан эргаштираверар-ди...

...Эссизгина болалиги... Лобар кўкларини, айниқса, баҳорнинг сўнгги кунлари-да бошланадиган тут пиши-ғини орзиқиб кутарди. Бо-глари этагидаги шохлари тарвақайлаб кетган дархат оппоқ бўлиб лаззатга тўли-ши билан акалари чодир тутишиб лаган-лаган териб келишарди. Шундай чоғла-ри Лобар бир зумда дуго-наларини йиғиб келар, қиз-лар бир-бирига гап бермай қўқиралиб мазза қилганча сўрини тўлдириб тутхўрлик қилишарди. Тиним билмас онажониси шинни тай-ёрлашга киришар, қишда ҳам дастурхонларидан тут-дан тайёрланган неъматлар аримасди... Қизик, бу йил тут пишиғи яқинлашганини Лобар сезмай ҳам қолиб-ди... Оҳ, онаизори... Шу пайт оппоқ бўлиб ширага тўлган тутларни ҳовучида пуф-пуфлаб қизига узатаёт-ган меҳрибонгинасининг сиймоси кўз ўнгига гавда-ланди-ю, Лобарнинг бутун вужуди қақшаб хаво етиш-маётгандек қўйлагининг ёқасига ёпишди... Волида-гинасининг жилмайиб опа-сига шивирлагани қулоғи остида жаранлагандай бўлди, қандайдир аламли оҳ бўзига тикилди:

— Гавҳархон, сенинг таъ-бинг нозик, ёшсан-да, — де-ганди ўшанда мунисгинаси Лобарнинг бўй-бастига зимдан меҳр билан терму-либ. — Бозордан оппоқ мато келтириб берсанг. Лобарги-намга ҳам кўзим тириклиги-да ўз қўлим билан рўмолча тикиб қўйсам...

— Бизнинг рўмолчалари-мизнинг гирдини ранго-ранг гуллар билан беаган-сиз, бу тутхўрингизнинг рўмолчасига оппоқ тутнинг расмини кўчириш керак-да, — кулганди опаси ҳам зав-қланиб, Лобарга бир кўзи-ни қисиб кўраркан. — Оқ шохига оқ ип билан тикиб бўлмаса...

— Кўрасан-да, — деганди онаизори...

Чиндан ҳам, мухтарам-си оппоқ нафис матодан рўмолча тикиб, бир четига фарқ пишган тут дарахти ак-сини шундай маҳорат би-

нинг фарёди қишлоқни тут-ган, шабадада майин чапак чалаётган терак япроқлари ҳам дилларни ўртовчи ха-бар йўллаётгандек эди... «Вой, онам-а... дардлардан адо бўлган онам-а...» Бу сас Лобарнинг қулоғига «Кизи-нинг доғларида кетган онам-а...» деган армонли додни ҳам қўшиб етказает-гандек жону жаҳонини ти-лимлаб ўтарди. Ой кунни бир тутам бўлган жувон эг-нига тандир хонадаги мих-рага осилган юпунгина халат-ни кийиб кўчага отиларкан, ортидан ҳовлига супурги ураётган қайнонасига кўзи тушди-ю, тирноқларига аламининг захри югургила-гандай титраб кетди. У гира-шира тонг ёруғида кўзларидан шашқатор бўлиб оқаётган аччиқ ёшларга қўшилиб юз-кўзла-рини ялаб ўтаётган ёмғир

ОҚ РЎМОЛЧА

лан туширган эдики, рости, кўриб Лобарнинг кўзлари қақнаб кетганди ўшанда... "Кизининг рўмолчасини куё-виги тутказа олмайин куй-ган онам..." Лобар ўй-хаёл-лари билан қоришиб, қанча туриб қолганини билмади ҳам, юзига урилган салқин шабададан эти жунжикиб ўзига келди-ю, эртанги қалашиб турган юмушлари ёдига тушиб, ҳолсизгина ўрнига чўзилди... Қанча ётди — билмайдди. Тушида-ми, ўнгидими супада ким-дир тинимсиз жаврар, тон-гга яқин элитган уйкудан ка-рахт Лобар дераза парда-ларини сураркан, қаққай-ганча ишшайиб турган қай-нонасини кўрди-ю, бир сес-каниб тушди. Тили калима-га келмасданоқ яна ўша овоз "Онам ўлса ҳам, ҳаром уйкудан кечма, ўзи келар ёр-ёр...", дея хирилларди. У ёқдан-бу ёққа ҳеч недан ҳеч не ивирсиётган кампир гўё совуқ хабарга суюнчи ти-лаётгандек ҳар доимги "ашула"сини айтиб жағи тинмасди. Унинг не де-яётганини англаб-англолмаёт-ган Лобарни эса "онам" деган сўз эсанкиратиб қўйганди. У ҳовлиқиб кўчага чиққанида жон-жигарлари-

томчилари билан сўзлашаёт-гандек юрак-юрагидан бўзлаб борар, айрилиқнинг азоблари бир ён-у, ота уй-идан юзи қаролиги бир ён эди шу лаҳзаларда.

Лобар бообрў хонадонда улғайди. Маҳалла-қўй ота-сининг маслаҳати, онаси-нинг иштирокисиз бир ишга қўл урмас, акалари-нинг ҳам иззати ўзига яра-ша, опаларининг ортидан фақат яхши гаплар юра-ди. Лобарга ҳам суқланиб боқадиганлар ҳам эмасди. Хусну латофати-га-ку, аввал-аввал атрофдагиларнинг ҳавасланиб қарашларини сезиб хижолат бўлса, ке-йин-кейин ўзи ҳам кўзгуга термулиб тўймайдигандек эди...

— Бу қизингиз бошқача, раҳматли онангизга кетди-ёв. У кишини кўрганларнинг ақли шошарди, — дерди опасининг қайнонаси ҳар-гал гапни узокдан бошлаб. — Бегона қилмайсиз-да. Ҳали замон Адҳамжон ҳам дўхтирликни битириб ке-либ қолади. Ўғлим Лобар-хонни ўқийман деб шаҳар-га борганда кўрган. Омади чоғиб устудент бўлганда-ку,

унга ўзи кўз-қулоқ бўларди болагинам. Хай майли, қиз боланинг бахти ўзидан тин-гани. Фаришталар "омин" деб янаям яқинроқ бўлиб кетсак, қудагайжон...

Бу хангомаларни Лобар ҳам бир-икки бор узук-юлуқ эшитиб қолган. Почча-сининг ўша камсукумгина укасига нисбатан кўнглида англаб бўлмас илиқлик уй-ғонгандек ҳам эди... Лекин кейинги пайтлари у нега-дир фаромуш бўлиб қолган, қалбига, ақлига бўйсунмай-диган қандайдир ҳиссиёт-лар изнсиз уя қураётганини ўзи ҳам сезмасди. Армия-дан қайтиб ҳам бирор жой-да қўним топиб ишлай ол-маётган, кун бўйи кўчадан бери келмайдиган Аббос-

лашаётганидан кўнгли тот-ли сурурга тўлди.

— Жон синглим, сен бил-майсан, унинг онаси ҳам нияти қора аёл. Бир пайт-лар отамиз минг машаққат билан барпо этган мана шу ўхжалиқнинг боғига эғалик қилиш учун дадамни қама-тишгача борган. Ҳалиям яхши одамлар бор экан, ҳақиқат қарор топди. Онам ҳам ўша машаққатлардан сўнг юрак офрини ортти-дилар-да. Сен унда жуда ёш эдинг. У хотин адоватни ун-тадиганлардан эмас. Ян-ганга уйланаётганимда ҳам қанча совуқчиликлар солиш-га уринган. Қошиқ, ўғли ду-руст бўлса. Сен жуда содда-сан... Акасининг мудҳиш бир қўрғулики сезаётган-дек юрагидан борини тўкиб солганидан Лобар ҳам ўзини ўнглаб олгандек бўлди. У туйғуларини жи-ловлашга қатъий аҳд қил-ган, китобидан бошини кўтармас, муаллимларини-кига ҳам дугоналари билан бирровгинага бориб келар-ди. Шунинг билан йигит-нинг ҳам бу маҳалладан анча оёғи узилгандай бўлди. Аммо бир кун шир-рақайи дўстлари давраси-да айтилган гап Аббоснинг гурурини топтаб ўтди-ю, Лобардан кечиб йигитлик шаънини ҳам оёқ ости қилиш билан баробар эка-нини ўқтирди гўё. "У қиз сенга бармогининг учини ҳам ушлатмайди" — ҳирин-лади кўзлари сузилиб қол-ган Наим. «Юурганники эмас, буюрганники. Қўй, қаддингни кўтар. Сенинг ҳам тенгинг чиқиб қолар, Аббос» — уни мазах қилган-дай ёнига имлади Тоҳир ҳам аралашиб. Бу гаплар жон-жонидан ўтиб кетган ча-пани йигит шашт билан ўрнидан кўзгаларкан, «Мен-га буюради», деди қатъий оҳангда ва қўлидаги пиёла-ни бир ҳўллашда шимириб, дастурхон четига тўнтариб қўйди. Кунлар кетидан кун-лар шошиб-шошилиб ўтаве-рар, бу хиралик шунчаки гапдек йигитларнинг хаёли-дан ҳам кўтарилиб кетди. Лекин...

Ойбуви ОЧИЛОВА

(Давоми бор.)

ҲАМИША ҲАМРОҲ

фольклорнинг бола тарбиясидаги ўрни беқиёс

Миллий маънавиятимизнинг ўқ илдизларидан бири, шубҳасиз, халқ оғзакси ижодидир. Фольклори-миз минг йиллар давомида ҳаёт билан чамбарчас ҳолда яшаб кел-моқда. Айни пайтда, биз билан ҳам бир умр ҳамроҳ бўлади. Мана, эътибор қилинг: туғилибқо она ал-ласини эшитамиз. Шу тариқа шу-уримизга нафақат миллий оҳанглр, балки миллий тарбия ҳам сингади. Алла — ҳаётбахш, ҳузурбахш, бар-ча яхшилиғи эзгуликларнинг дебо-часидир. Бу қўшиқ юракнинг нозик торларидан яралиб, дунёларга жон бахш этади. Она алла айтаркан,

фарзандининг келажақда бахтли-саодатли, соғлом, кўркмас, ботир бўлиб, эл қорига ярайдиган инсон бўлиб уйғайишини истади:

Арслон билалқимим, алла,

Қоплон юраклигим, алла.

Яхши-ёмон куниди

Элга кераклигим, алла.

Алла, болам, алла-ё,

Жоним, болам, алла-ё...

Эсимизни таний бошлагач, эртақ айтиб беришмаса, уйқумиз келмайди. Халқ оғзакси ижодиётининг энг қадимий, энг оммавий жанрлардан бўлган эртақлардаги яхшилиғи ёмонлик, эз-гулиғи ёвузликдан таъсирланиб, бо-

бою бувиларимиздан эшитган матал-лар қаҳрамонларига ўхшашига инти-лганимиз хали ҳануз ёдимизда. Шу тарзда алла, эртақ, мақол, топишмоқ, тезайтиш орқали тафаккур оламимиз кенгайиб, окни қорадан, яхсини ёмондан фарқлай борамиз. Миллий уйинлар эса бизни катта ҳаётга тай-ёрлайди: қаққон, эчпил, зукко, зийрак қилади. Ҳа, фольклорнинг бола тар-биясидаги ўрни беқиёс.

Инсон ҳаётининг кейинги даврла-ри ҳам халқ оғзакси ижоди билан бевосита боғлиқ. Никоҳ тўйидаги ёр-ёр, келинсалом ва лапарлар ҳам мил-лий меросимизнинг ёрқин кўриниши

саналади. Латифа, лоф, аския санъ-ати бир лаҳзалик кулгу улашиши, завқ бағишлаши билангина эмас, балки тарбиявий аҳамияти билан ҳам аҳамиятлидир.

Пирӯ бадавлат кексаларимиз «Ой бориб, омон кел», «Олганинг олтин бўлсин», «Бошинг омон бўлсин», «Йўлинг беҳатар бўлсин», «Оллоҳ па-ноҳида асрасин» дея дуога қўл очи-шади. Албатта, ушбу эзгуликка йўғрилган тилаклар инсонга руҳий қувват ва ўзига ишонч туйғуларини уйғотади. Бобою момоларимизнинг олқишлари сингари халқ оғзакси ижоди намуналари ҳам бир умр биз билан бирга, ҳамиша ҳамроҳимиз бўлади. Фольклорнинг ҳар бир қир-расида ҳаётий ҳақиқат мўжассамдир.

Фаррух ТўРАКУЛОВ

ЎЗМУ журналистика факультети талабаси

ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИ ЯКУНЛАНДИ

Кураш деганда, кураги ер кўрмаган, дунёга донги кетган полвон боболаримиз — Алломиш Ғўрўғлилар, Пахлавон Махмудкек энгилмас шерюраклар ёдга тушади. Бугун Африка, Осиё, Европа, Панамерика конфедерациялари бирлашган жами 121 давлатда Кураш федерацияси фаолият кўрсатаётгани аждодларимизнинг спорт бора-расидаги тафаккури нечоғлик юксак бўлганини ифодалаб туради.

Миллий курашимизнинг халқаро обрўсини янада ошириш орқали ёшларимиз қалбида миллий ғурур ва ватанпарварлик руҳини кучайтириш, жисмонан соғлом қилиб тарбиялаш мақсадида дунёнинг қатор мамлакатларида нуфузли мусобақалар ўтказилиб келинмоқда. Жорий йилнинг 14—15 декабрь кунлари Туркиянинг Истанбул шаҳрида ҳар икки йилда бир марта ўтказиладиган катталар ўртасидаги IX жаҳон чемпионати

ҳам ана шулар жумласидандир.

Мазкур нуфузли биринчилиكنи юқори даражада ташкил этиш ва ўтказиш учун Европа кураш конфедерацияси, Туркия спорт вазирлиги ҳамда Истанбул шаҳар ҳокимлиги вакилларидан иборат ташкилий кўмита иш олиб борди. Муҳташам «Сиявушпаша» спорт мажмуаси мезбонлик қилган навбатдаги жаҳон чемпионатида сайёрамизнинг олтинмишга яқин мамлакатидан

400га яқин полвон ғолиблик учун гиламга чиқди.

Спортчилар жами 15та медаллар жамланмаса (яъни 15 олтин, 15 кумуш ва 30 бронза медал) учун беллашди. Хотин-қизлар 48, 52, 57, 63, 70, 78, 87 ва +87 килограмм вазн тоифасида куч синашган бўлса, эркеклар ўртасидаги мусобақа 60, 66, 73, 81, 90, 100 ва +100 килограмм вазн тоифаларида бўлиб ўтди.

Унда юртимиз шарафини Баҳодир Бердикулов бош

мураббийлигида йигирмага яқин мохир полвонларимиз ҳимоя қилди. Жумладан, эркеклар ўртасидаги 66 кг вазнли спортчилар ўртасида кечган курашда вакилимиз Сухроб Худойбердиев финалда тожикистонлик И.Боймуродовни енгиб, жаҳон чемпиони бўлди. 73 кг вазнга эга полвонимиз Фаёз Файзуллаев эса ҳал қилувчи баҳсда грузиялик Алика Наниевни мағлуб этиб, олтин медал билан тақдирланди.

Таъкидлаш жоизки, йилдан йилга бизнинг полвонлар билан тенгма-тенг курашадиган хорижлик спортчилар сони ортаёпти. Бу албатта, дунёда кураш мавқеи

ошиб бораётганини билдиради. Хусусан, умидли курашчиларимиздан Бектош Сафаровнинг кумуш, Зафар Бўриев ва Мухсин Ҳисомидиновнинг бронза медал билан кифояланиши ҳам юқоридаги сўзимизни тасдиқлаб турибди.

Хотин-қизлар ўртасидаги курашларда Мафтуна Эсонова ва Шоҳида Назарова кумуш, Нодида Гулова ва Дилфуза Темирова бронза медалга эришди.

Зоҳиджон ХОЛОВ

ЎҚИТУВЧИ ЎҚУВЧИЛАРГА ЎРНАК БЎЛСА

дарслар самарадорлиги янада ортади

Йигит-қизларимиз халқаро миқёсдаги спорт мусобақаларида, олимпиадаларда юқори ўринларга эришиб, юртимиз байроғини баланд кўтараяпти. Бу муваффақиятларга пойдевор умумтаълим мактабларида, коллежлар, академик лицей ва олий ўқув юртиларида қўйилаётгани ҳеч кимга сир эмас. Айниқса, уч босқичли — «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод» ва Универсиада спорт ўйинлари бунда кўл келаяпти.

Президентимиз Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 21 йиллигига бағишланган тантанали маросимда 2014 йил — «Соғлом бола йили»да бажариладиган вазифалар ҳақида гапира туриб: «Соғлом болани вояга етказишда таълим-тарбия ва спортнинг ўрни ва таъсири янада кучайтириш лозим», дея алоҳида таъкидлади.

Чиндан ҳам, юртимизда таълим-тарбияни спортдан айро ҳолда тасаввур қилиш мушкул. Қишлоқларимизда болаларнинг жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланишлари учун яратилган шароитлар, таълим муассасаларида жисмоний тарбия фанларининг ўқитилишини ўрганиш мақсадида Денов туманига йўл олди.

Туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мудири Хайдар Сувонов ҳамроҳлигида «Байналмилал» маҳалласида жойлашган 89-мактабга борди. Бу ерда жисмоний тарбия фани ўқитувчиси Фахриддин Худойбердиев болаларга дарс ўтатган экан. Мазкур таълим масканига боришдан мақсадимиз — жисмоний тарбия фани дарси қандай ўтилаётгани, машғулотларда спорт инвентарларидан фойдаланиш, уларнинг сақланиши бўйича олиб бориладиган ишлар билан танишиш эди.

Қишлоқ кўрқига кўрк қўшиб турган таълим муассасаси 2005 йилда миллий дастур асосида қурилган. Ўқувчиларнинг таълим-тарбия олиши учун зарур шароитлар мавжуд. 18х9 метр ҳажмдаги спорт зали Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағи ҳисобига қурилган. 28 миллион сўмлик 32 номдаги спорт жиҳозлари ҳам мактаб ўқувчилари ихтиёрига берилган.

Спорт залида бизни мураббий Ф.Худойбердиев қарши олди. Кураш гилами, турник, гантель, ҳалқа, аркан каби спорт анжомлари тартиб билан жойлаштирилган. Кичик хонада бир неча спорт турлари учун мўлжалланган копотлар, шахмат-шашка тахталари ва бошқалар муҳайёр.

Ҳар ўқув йилида эскириши ҳисобга олиниб, ўртача 2 млн. сўмлик спорт инвентарлари харид қилинар экан. Жисмоний тарбия дарслари ва тўғарак машғулотларида Ф.Худойбердиев ҳамда ёш педагог Фозил Ашулов олиб боришади. Улар янги дастур ва Давлат таълим стандартлари асосида иш режасини тузиб чиққан. Машғулотларда улар маъруза матнари, кўргазмалар курашлар ҳам ташкил қилиб қўйилган.

Масалан, биз борганда, 8-«В» синфга «Кўл тўпи. Тўпни ерга уриб келиб, тўп билан 2-3 қадам ташлаб, зарблаб

отиш» дарси ўтилаётган экан. Синфдаги 15 нафар ўғил болага Ф.Ашулов, 9 нафар қизга эса Ф.Худойбердиев машғулот ўтди. Ўргатиш услубининг соддалиги учунми ўқувчилар ҳар бир элементни тез ўзлаштирди.

Айни пайтда мактабда жами 150 нафар ўқувчи спорт тўғралакларига жалб этилган. Дарслар ҳамда тўғралаклар рисоладагидек йўлга қўйилгани боис «Умид ниҳоллари» спорт мусобақасида 9-синф ўқувчиси Марғуба Тиломуродова энгил атлетика бўйича вилоятда 1-ўринни эгаллади. 4-синф ўқувчилари Фаррух Хушбоқов, Машхура Йўлдошева спорт гимнастикаси бўйича туман миқёсида ўтказилган мусобақада 1- ва 3-ўринни эгаллади. Айни вақтда мактаб аҳли ва ўқувчилари «Спорт оммалашган энг яхши мактаб» танловига тайёргарлик кўришайтган экан.

Ушбу таълим масканидан чиқиб, «Ўрта қишлоқ» маҳалласидаги 3-мактабга бордик. 2010 йилда қурилган янги мактабнинг 12х24 метр ҳажмдаги спорт залида ҳам икки нафар ўқитувчи болалар билан машғулот ўтказайтган экан. Мураббий Абдурахим Жумаев 9-синф ўғил-қизларига энгил атлетика сирларини ўргатаётган вақтда, уни суҳбатга қорлади.

«Умид ниҳоллари» спорт ўйинларида шогирдларим бир неча йиллардан буён энгил атлетика бўйича совринли ўринларни ҳеч кимга бермаётти, — деди у. — Шогирдим Мухайё Қодинова эса бугун қишлоғимиз қизларига бадий гимнастикани ўргатмоқда. Унинг шогирдлари туман, вилоят, республика мусобақаларида қатнашапти. Ўқувчилардан

Зубайдулла Абдурахмонов «Умид ниҳоллари» спорт ўйинларининг саралаш босқичида спорт гимнастикаси бўйича вилоятимизда тенгсиз деб топилди. Ўқувчиларимиздан Адхам Холмуродов ва Мухиддин Холматов яқинда Фарғонада ўтган республика мусобақасида қатнашиб, фахрли ўринларни эгаллади. Мактабимизда бундай иқтидорли болалар кўпчилигидан қувонамиз.

Денов туманида кураги ерга тегмаган полвонлар, спортчилар кўп. Жумладан, Ҳазорбоғдаги 31-мактабдан чиққан Барно Мирзаева XVI Осиё ўйинларида қаратэ бўйича бронза медални қўлга киритган бўлса, кураш бўйича Шодия Товашарова 2012 йилда Лондонда ўтган жаҳон чемпионатида олтин медалга сазовор бўлганди.

Жисмоний тарбия фани ўқитувчиларининг касб маҳорати, малакасини оширишга алоҳида эътибор қаратаётган, — деди туман ХТМФМТЭ бўлими мудири Хайдар Сувонов. — Мактабларимиздаги 336 нафар жисмоний тарбия ўқитувчисининг 139 нафари олий маълумотли, уларнинг 58 нафари аёл мураббийлар.

Мураббийларимиз ўқувчиларимизга ўрناк бўлишяпти. Уларнинг айримлари спорт мусобақаларида қатнашмоқда. Хусусан, ўқитувчилар — Юлдуз Узоқова дзюдо, Умида Хасанова самбо бўйича мамлакат чемпионлиги ҳисобланса, Баҳодир Мукимов қаратэ бўйича қора белбоғ соҳиби, Ўзбекистон чемпиони Раъно Ҳасимова Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишлаб ўтказилган кўпкураш беллашувига кумуш медал соҳибаси бўлди.

Норкуват Тўраев Сурхондарё вилояти

«БАВАРИЯ» ФИНАЛГА ЧИҚДИ

Марокашда футбол бўйича клублар ўртасида ўтказилаётган навбатдаги жаҳон чемпионатининг финал баҳси иштирокчилари номи аниқланди.

Европа чемпионлар лигасининг амалдаги ғолиби — «Бавария» клуби ярим финалда Осиёнинг энг кучли жамоаси «Гуанчжоун» 3:0 ҳисобида дорда қолди. Шунингдек, қўлаб муҳлислар томонидан ғалаба қозониш қўтилган Бразилиянинг «Атлетико» клуби финал йўлнамасини маҳаллий жамоа «Ража Касабланка»га бой берди. Роналдиньо сафдошлари рақибларига 3:1 ҳисобида енгилиди.

Энди яқинда кўни «Бавария» ҳамда «Ража» жамоалари мусобақа бош соврини учун майдонга чиқса, бугун «Атлетико Минейро» ва «Гуанчжоу» учинчи ўрин учун мусобақалашади.

ЕТАКЧИ МАҒЛУБ ЭТИЛДИ

Миллий баскетбол ассоциациясининг амалдаги чемпиони «Майами Хит» клуби Шаркий конференциянинг галдаги матчида муҳим ғалабага эришди.

У «Индиана Пейсерс» устидан 97:94 ҳисобида зафар қўчди. Мазкур баҳсда Дуган Уэйд «Майами»нинг энг сермахсул ўйинчиси бўлди. У ўз жамоасига 32 очко ишлаб берди. Унинг жамоадoshi Леброн Джеймс эса 24 балл жамгарди. «Индиана» таркибиде 25 очко йиққан ҳимоячи Пол Жоржинг номини эътироф этиш мумкин.

Шу тариқа «Хит» ушбу мавсумдаги 19-ғалабасини нишонлади. «Пейсерс» эса бугунча 22 марта зафар қўчишга улгурган.

Яна бир учрашувда «Миннесота Тимбервулвс» 120:109 ҳисобида «Портленд Трейл Блейзерс»ни енғди.

«ЁНГИН ХАВФСИЗЛИГИ ОЙЛИГИ»ДА

Ўқувчилар билимлари мустаҳкамланди

Ички ишлар вазирлиги Ёнгин хавфсизлиги олий техник мактаби томонидан ёнгин хавфсизлигини таъминлаш, ёнгинларнинг олдини олиш ва бартараф этиш борасида қатор чоратadbirlar амалга ошириб келинмоқда.

Жумладан, «Ёнгин хавфсизлиги ойлиги» доира-сида ташкил этилган «Очиқ эшиklar кўни» тадбирида Сергели туманидаги умумтаълим мактаблари, касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар ўқувчилари иштирок этиб ўз саволларига мутахассислардан жавоб олишди. Ўқувчи-ёшлар ўзларининг ёнгин хавфсизлигига оид билим ва кўникмаларини янада мустаҳкамлашди. Мусобақа ташкил этилиб, фаол иштирок этган ва ғолиб бўлган ўқувчилар фахрий ёрлик ва эсдалик совғалари билан тақдирланишди.

Ш. АБДУЛЛАЕВ,
ИИВ ЁХОТМ кафедра
бошлиғи ўринбосари, майор,
Ф. ХОЖАЕВ,
катта сержант

REPETITORLIK FAOLIYATI BILAN SHUG'ULLANUVCHI O'QITUVCHI-MURABBIYLAR, O'QUV MARKAZLARI HAMDA ABITURIYENTLAR DIQQATIGA!!!

"SHARQ" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi qoshidagi "NAFIS BEZAK" dizayn va ishlab chiqarish markazi **"ABITURIYENT-2013"** loyihasi asosida chop etilgan turkum qo'llanmalarni sotuvga chiqarganini ma'lum qiladi.

Mualliflar Yodgor va Erkin Sharifboyevlarning
"ELEMENTAR MATEMATIKA"
 turkumiga oid kitoblari (jami 5 qismdan iborat).

YANGI!

Mualliflar
Madrim Hamroyev va
Sharafjon Sariyevning
"ONA TILI va ADABIYOT"
 turkumiga oid kitoblari
 (jami 7 qismdan iborat).

Quyidagi barcha savdo
 nuqtalari bank to'lov
 terminallari bilan
 ta'minlangan.

SOTUVDA:

Hurmatli o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalari!

Xalq ta'limi vazirligi tomonidan erkin savdoga chiqarilgan darsliklar **"SHARQ ZIYOKORI"** kitoblari markazining markaziy hamda viloyatlardagi filiallarida sotilmoqda!

Shoshiling!
 2014-yilgi qabul imtihonlariga
 sanoqli oylar qoldi!!!

DIQQAT, AKSIYA!

"Abituriyent-2013/2012" loyihasiga taalluqli kitoblarning arzonlashtirilgan aksiyalari **"SHARQ ZIYOKORI"** kitoblari markazining markaziy hamda viloyatlardagi filiallari, shuningdek, boshqa kitobsavdo do'konlari orqali amalga oshirilmoqda. Marhamat, qo'ng'iroq qiling!

"MEHNAT TA'LIMI"
 2, 3, 5-sinf
 maktab darsliklari

"TASVIRIY SAN'AT"
 5-sinf
 maktab darsligi

"ONA TILI"
 (qo'llanma
 va test)

"ADABIYOT"
 (qo'llanma
 va test)

"INGLIZ TILI"
 (mavzulashtirilgan
 testlar)

"MATEMATIKA"
 (mavzulashtirilgan
 testlar)

**"O'ZBEKISTON, JAHON VA
 QADIMGI DUNYO TARIXI"**
 (mavzulashtirilgan testlar)

**"TARIXIY SANALAR,
 SHAXSLAR, ATAMALAR
 VA TUSHUNCHALAR"**
 tarix faniga oid
 ma'lumotlar to'plami

Manzil: 100000, Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy. Mo'ljal: «Mustaqillik maydoni» metro bekati.
 Telefon raqamlari: +998 (71) 236-5401; (faks) 233-4537; (marketing bo'limi) (93) 501-5403, 505-5403;
 (buxgalteriya bo'limi) 501-5404; (ishlab chiqarish bo'limi) 501-5402; (ma'muriyat) (93) 501-5401, (98) 301-5401.
 Elektron manzil: nafisbezak@mail.ru; Web-sayt: nafisbezak.uz; axborot hamkorimiz: imtihon.uz; sharq.uz.

MUROJAAT UCHUN TELEFONLAR: (+998 93) 177-2014; (+998 71) 233-3590; 233-5872.

Andijon shahri: Istiqbol ko'chasi, 8-uy. Mo'ljal: Andijon temiryo'l vokzali, Bobur maydoni.
 +998 (95) 200-8644; +998 (95) 200-4803; +998 (91) 486-9847; +998 (90) 258-2479.
Andijon shahri: «Oltin sahifasi» MChJ, Milliy tiklanish ko'chasi, 18-uy. Mo'ljal: «Navro'z» do'kon, viloyat o'qituvchilar malakasini oshirish instituti. 8 374 228-4795; +998 (90) 526-9771.
Buxoro shahri: Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy. 8 365 223-7596; (93) 620-2333; (91) 444-1212.
 Buxoro viloyati: Jondor tumani. «Giyasov Azim» X.T. Mo'ljal: Buxoro yo'nalishidagi avtobeket.
 8 365 582-2871; +998 (95) 604-4462; (91) 441-4982; (91) 441-4981; (91) 442-2285.
Jizzax shahri: Sharof Rashidov ko'chasi, 1-uy. 8 372 226-4293; +998 (90) 538-1600.
Jizzax shahri: «Barimov Umid» X.T. Mo'ljal: «Laretta» savdo majmuasi, «Ko'kbazor» yonida.
 +998 (90) 310-9610; +998 (94) 342-9933; +998 (94) 573-3661.
Navoiy shahri: O'zbekiston ko'chasi, 14-uy. Mo'ljal: viloyat sudi va musiqa maktabi yonida.
 8 436 223-0130; +998 (90) 730-1234; +998 (95) 603-4513; +998 (93) 663-2001.
Namangan shahri: Navoiy ko'chasi, 36-uy. Mo'ljal: shahar soliq inspeksiyasi, «Farhod» supermarketi, «Sardoba» bozori yonida. 8 369 232-1888; +998 (93) 494-6873; (95) 303-6873.
Namangan shahri: «Ma'rifat gulshani savdo servis» MChJ, A. Ho'jayev ko'chasi, 6-uy.
 +998 (90) 261-7555; +998 (93) 915-3443; +998 (93) 915-7007; 8 369 227-8964.
Nukus shahri: Do'stlik guzari ko'chasi, Mo'ljal: «Amfiteatr» yonida, Nukus aeroporti yo'lida.
 8 361 222-3239; +998 (93) 614-3932; +998 (93) 489-2522.
Samarqand shahri: Universitet xiyoboni, 15-uy. Mo'ljal: SamDU geologiya fakulteti yonida.
 8 366 239-1468; +998 (90) 224-2954; +998 (91) 525-6775.
Samarqand shahri: «Ishnigulov Furqat» X.T. Shohruh ko'chasi, 33-uy.
 Mo'ljal: «GUM», «Kritrinok». 8 366 233-2833; 8 366 231-1272; +998 (91) 534-2831.
Niva shahri: «Ichangul» av. muzey-qo'riqxonasi. 8 362 375-4308;
 8 362 375-6928; +998 (91) 431-5787; +998 (90) 579-6447; +998 (91) 917-6960.
 Noravot viloyati: «PROMETEY» X.K. Pitnak shahri. K. Otuniyozov ko'chasi, 7-uy.
 +998 (91) 137-7355; +998 (93) 784-4966.

Farg'ona shahri: K. Dodoh ko'chasi, 2-uy. Mo'ljal: viloyat o'qituvchilar malakasini oshirish instituti. 8 373 275-8765; +998 (95) 400-4468; +998 (91) 666-0077.
Farg'ona shahri: «Toshpulatov Anvarjon» X.T. Mo'ljal: dehqon bozori hududidagi «Barokab» savdo do'kon. +998 (93) 481-8888; +998 (98) 276-9969.
Marg'ilon shahri: Mustaqillik ko'chasi, 380-uy. Mo'ljal: Marg'ilon dehqon bozori yonida.
 8 373 233-3683; +998 (98) 576-5509.
Guliston shahri: Mustaqillik ko'chasi, 81-uy. 8 367 225-1299; +998 (91) 509-7252.
Termiz shahri: At-Termiziy ko'chasi, 1-uy. 8 376 223-1104; +998 (93) 636-6868; (93) 638-3858.
Termiz shahri: «Igarmurov Akbar» Y.T. Mo'ljal: Markaziy bozor, «Osiyo» restorani, 1-qavat.
 +998 (90) 644-1700; +998 (93) 610-0248; +998 (91) 901-9202. Sho'rchi tumani: +998 (94) 548-5775.
Qashqad shahri: O'zbekiston ko'chasi, 245/1-uy. Mo'ljal: Markaziy universitet yonida.
 8 375 225-3279; +998 (93) 905-5656; +998 (98) 776-4101; +998 (98) 275-4101.
Toshkent shahri:
 «Bodomzor», Yunusobod tumani, O'rda», Shayxontohur tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 8-uy. Navoiy ko'chasi, 16-uy. 8 371 241-2590; 8 371 234-6085; +998 (91) 163-6018. +998 (94) 698-8979; +998 (90) 982-6941.
 «Chorsu», Shayxontohur tumani, +998 (94) 601-8915; +998 (93) 541-9010; +998 (90) 316-5855.
 «Milliy kutubxona», Yunusobod tumani, «Aviasozlar», Hamza tumani, Navoiy ko'chasi, 1-uy. +998 (93) 394-8988. Ismoilov ko'chasi, 22-uy. 8 371 296-0826.
 «Beruniy», Shayxontohur tumani, «Farhod», Uchtepka tumani, Beruniy ko'chasi, 12-uy. +998 (93) 902-1175. Farhod ko'chasi, 58-uy. +998 (95) 177-2013.
Toshkent viloyati: X.T. «Azimov Doniyor», Zangiota tumani, «Ilmshu'las» MChJ bozori, V blok, 3-4-5-do'konlar. +998 (94) 676-1171; +998 (94) 615-3343; +998 (94) 675-6646.
Toshkent viloyati: «Anush Kans Savdo» MChJ, Zangiota tumani, «Ilmshu'las» MChJ bozori, G blok, 10-11-do'konlar. +998 (71) 150-2741; (90) 938-2244; (90) 979-9097.

Qo'ng'iroq qiling!!!

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:
 O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), «Учитель Узбекистана», Mirzakaron XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, «Учитель Узбекистана»), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
 O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEXS: 149, 150, T-1218.
 Tiraj: 36170.
 Hajmi 4 bosma taqob.
 Ofset usulida bosilgan,
 qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
 Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir qilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—233-53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi—233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi—233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi—233-76-40, reklama va marketing bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar:
 Liliya BINASHEVA,
 Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:
 Gulyaz ORIFJONOVA.

Navbatchi:
 Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxsonasi.
 Korxona manzili:
 «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy
 5/1A kvart. — 22.25
 Topshirildi — 23.05